

4/2020

SFV

magasinet

Bildning för framtiden

Ljudböcker / Utvärdering / Kodarklubben / Vänskolor

Nr 4

December 2020
Volym 24, 6. årgången

UTGIVARE

Svenska folkskolans vänner
www.sfv.fi
sfv@sfv.fi

SFV:s kultur- och bildningstidskrift
utkommer 4 gånger år 2020:

Nr	1	2	3	4
Materialdag	17.1	30.4	11.9	18.11
Utdelas	21.2	12.6	16.10	16.12

REDAKTION

SFV, Annegatan 12 A 24,
00120 Helsingfors,
tel. 09-684 4570
redaktion@sfv.fi
Vi finns på Facebook,
Twitter, YouTube och Instagram.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Johan Aura
johan.aura@sfv.fi
040-3559 935

REDAKTÖRER

Rabbe Sandelin
rabbe.sandelin@sfv.fi

Christine Skogman
christine.skogman@sfv.fi

LAYOUT

Pia Pettersson

PÄRM Astrid Björkholm

Foto: Matilda Audas Björkholm

Grano Oy, Vasa
ISSN 2342-7426 (print)
ISSN 2342-7442 (online)

FOTO: PIA PETTERSSON

- 4 Kontakta SFV
- 5 Ledaren: Att mäta effekter
- 6 Kort
- 8 Ansök om SFV:s vistelsestipendier
- 9 Ordförande: Win-win
- 10 Kampanjen Min Bildning synliggör föreningarna som bildningsaktörer
- 12 Nu utkommer hundra finlandssvenska verk som ljudböcker
- 17 Kulturkolumn: En gåva bortom gränser
- 18 Ny kampanj ska väcka teaterlusten i Svenskfinland
- 20 Mätandets svåra konst: Hur får ideella organisationer valuta för pengarna?
- 26 Gemenskap och skapande i Kodarklubben
- 30 Vänskoleverksamhet stöds av Svenska Nu och SFV. Ska vi bli vänner?
- 34 Ekvälita ger ut bok som stöder och stärker likabehandlingsarbetet.
- 37 Bildningskolumn: Är den fria bildningen nyttig?
- 38 Elever mötte barnboksförfattare via stor bildskärm
- 40 Snälla hjältar-tävlingen lever vidare
- 45 Bengelsdorff: En och annan undervisningsminister
- 46 Föreningsfrågan
- 47 SFV fakta
- 48 Författare på djupet: Kvinnor med lyskraft
- 54 Boklådan
- 57 Frågesport: Kan du Svenskfinland?
- 58 Kryss / sudoku / anagramjakten

”

– Om författaren Astrid Lindgren sade att politik är för viktigt för att lämnas åt politikerna, då säger jag att teknologi är för viktigt för att lämnas åt teknologerna.

Linda Liukas, författare, illustratör och instruktör för nybörjare, sidan 29.

FOTO: MEERI KOUTANIEMI

12

Ljudboksmarknaden växer explosionsartat och det märks också inom den finlandssvenska litteraturen. Schildts & Söderströms firar sitt 130-årsjubileum med att utge cirka hundra finlandssvenska verk som ljudböcker.

► *Sidan 12*

FOTO: UNSPLASH / DOLLARGILL

20

Går det att mäta effekt eller genomslagskraft av kulturellt och ideellt arbete? Bör ideella organisationer utvärdera sin egen verksamhet? Svaret är ja, enligt flera utvärderingsexperten som SFV-magasinet har talat med.

► *Sidan 20*

FOTO: NILS KROGELL

40

I början av hösten 2020 lanserade SFV tillsammans med några samarbetspartner rit- och skrivtävlingen Snälla hjältar. Tävlningen riktade sig till den grundläggande utbildningen, och närmare 200 bidrag skickades in till tävlingen. I Kirjala skola i Pargas och Gränäs skola i Borgå blev tävlingen en del av en större kreativ helhet.

► *Sidan 40*

*Skriv
eller ring!*

Frågor om
donationer till SFV
och SFV:s förvaltning

JOHAN AURA
KANSLICHEF
johan.aura@sfv.fi
040-3559 935

Frågor om
SFV:s ekonomifunktion
eller datasystem

TED ÖSTERMAN
EKONOMICHEF
ted.osterman@sfv.fi
0400-197 692

Frågor om
SFV:s tävlingar,
pris och medaljer
samt medlemskap

CAMILLA NORDBLAD
KANSLICHEFENS ASSISTENT
camilla.nordblad@sfv.fi
045-1210 864

Frågor om
SFV:s fastigheter

STEFAN JOHANSSON
FASTIGHETSDIREKTÖR
stefan.johansson@sfv.fi
044-7397 340

Frågor om sektorn
Utbildning

NIKLAS WAHLSTRÖM
SEKTORSANSVARIG,
UTBILDNING
niklas.wahlstrom@sfv.fi
050-548 2100

Frågor om
SFV-huset G18,
festsalen och bokningar

TOM SUNDBERG
VAKTMÅSTARE
tom.sundberg@sfv.fi
050-3666 436

Frågor om sektorn
Kultur och bibliotek

VIVEKA ÅBERG
SEKTORSANSVARIG,
KULTUR OCH BIBLIOTEK
viveka.aberg@sfv.fi
040-5331 710

Frågor om
SFV:s publikationer
och annonsering

RABBE SANDELIN
PUBLIKATIONSANSVARIG
rabbe.sandelin@sfv.fi
0400-453 953

Frågor om
SFV:s studiecetral
och sektorn Fri bildning

ANNA-KARIN ÖHMAN
SEKTORSANSVARIG, FRI BILDNING
OCH SFV:S STUDIECENTRAL
anna-karin.ohman@sfv.fi
050-3421 890

Frågor om
SFV:s kommunikation

CHRISTINE SKOGMAN
INFORMATIONANSVARIG
christine.skogman@sfv.fi
040-5136 418

Frågor om
studiecetralens
kurser och studiecirklar

BEATRICE ÖSTMAN
KURSKOORDINATOR,
SFV:S STUDIECENTRAL
beatrice.ostman@sfv.fi
040-5026 026

Att mäta effekter

Redan i flera år har vi tillämpat ett system där vi endast beviljar bidrag till projekt som faller inom ramarna för de fokusområden vi stakat ut – fokusområden som tagits fram med forskning och undersökningar som bas. Forskning som gjorts även tillsammans med våra bidragsmottagare, en grupp som vi ser på som våra samarbetspartners.

Nu startar vi den följdriktiga fortsättningen. Lite senare i tidningen kan du läsa om det arbete vi nu gör inom SFV för att utvärdera de projekt vi gett bidrag till, och hur vi försöker mäta de påtagliga effekterna av projekten. Det är alltså ett arbete som går långt utöver de sedvanliga subjektiva redovisningar som bidragsmottagare skriver, och som till största delen handlar om hur lyckat allting utfallit. Men kan det verkligen vara så, att nästan alla alltid lyckas?

En naturlig fråga är förstås varför vi skall sätta energi på utvärdering? Men som en allmännyttig förening med begränsade resurser vill vi gärna veta – inte bara anta eller gissa – hur de pengar vi delar ut gör skillnad där ute. Helt enkelt hur vi klokast styr våra bidragsströmmar så att vi tillsammans med bidragsmottagarna kan göra bättre ifrån oss över tid.

De här utvärderingsresultaten används förstås både i vår kommunikation och i våra kontakter utåt, till exempel med andra bidragsgivare. Men viktigt: datan från utvärderingen används även då bidragsverksamhetens fokusområden definieras på nytt, eller helt nya fokusområden tas fram. Och då har så att säga cirkeln slutits.

Johan Aura

KANSLICHEF,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Webbkurser för föreningar

■ Hur ska vi arrangera vår digitala föreningsverksamhet på ett interaktivt sätt? Hur skapar vi balans i ett hybridmöte? Det är några frågor du får svar på i de webbkurser som din förening kan ta del av på SFV:s webbplats www.sfv.fi/evenemang. På webbsidan finns även material från Organisationskonferensen 2020, bland annat **Maria Wetterstrands** föreläsning *Civilsamhället en föregångare?*

Jul

*Det mörknar. Mot stränderna havet slår,
Och lyktorna flämta i kvällen.
Den eviga natten vid portarna står;
Men livet det trampar sitt nötta spår
Och tänder sin brasa på hällen.
Det sopar sitt hus,
Det fejar sin lampa,
Det dukar sitt bord, och det fyller sitt krus.*

*O banna ej glädjen i festliga lag,
När julen oss ringer tillsammans!
Förrunna åt mödan att vila en dag,
Åt sorgen att andas med lättare drag
Vid skenet av husliga flammen!
Låt lyckliga små
Kring klapparna jubla!
Åt kärleken unna att giva och få!*

Zacharias Topelius
ur *Julefrid* 1883

SFV och Förbundsarenan förtydligar sitt samarbete

■ SFV och Förbundsarenan har preciserat formerna för sitt samarbete genom ett nytt avtal. Med en tydligare rollfördelning fortsätter vi arbeta tillsammans för ett starkt och livskraftigt civilsamhälle på svenska i Finland.

Förbundsarenan och SFV arbetar med och för de finlandssvenska förbunden och centralorganisationerna.

– SFV och Förbundsarenan har haft ett nära samarbete genom åren. För att effektivare använda och förmedla olika stödfunktioner till förbunden och centralorganisationerna, har vi kommit överens om en rollfördelning som bättre motsvarar våra profiler och vårt sätt att arbeta. Vi vill undvika onödiga överlappningar eller otydligheter, säger SFV:s kanslichef **Johan Aura**.

– Vi har arbetat i sida vid sida i många år och nu tycker jag att vi har hittat sätt att arbeta ännu effektivare. Rollerna har klarnat och Förbundsarenan står på egna ben. Jag är glad över att flera viktiga verksamheter har hittat sitt hem hos Förbundsarenan, till exempel Organisa-

tionskonferensen och tidsskrift.fi, och vi är också redo att utveckla verksamheten vidare, säger **Bernt Nordman**, ordförande för Förbundsarenan.

I stora drag handlar den preciserade rollfördelningen om att SFV genom sin studiecentralsverksamhet står för bildningsarbetet i form av kurser, seminarier och innehållet i Föreningsresursen, medan Förbundsarenan håller i trådarna för nätverk och informationsinsamling.

Till Föreningsresursen, SFV:s webbplats för föreningskunskap, tillsätts ett redaktionsråd i vilket Förbundsarenan har en representant.

De stora evenemangen som riktar sig till förbundsältet, Organisationskonferensen och Styrelsedagarna, arrangeras av Förbundsarenan.

SFV:s styrelse beviljade i oktober ett bidrag på 47 000 euro till Förbundsarenan för år 2021. Bidraget beviljades för påverkansarbete, medlemskartläggning, koordinering av tio nätverk samt kommunikation och synlighet för civilsamhället.

Domedagstanterna, Gafsorna och The Literary Ladies samlas för boksnaack i vinter

■ Bokcirkelkampanjen *En bokälskare* har alltid sällskap avslutades i slutet av oktober, och totalt startades 25 bokcirklar under kampanjtiden. En del bokcirklar har riktat in sig på ett tema, som till exempel antirasism eller dystopier, medan andra bokcirklar läser olika genrer och författare. Både fysiska och digitala bokcirklar förekommer. En av bokcirkelarna består av åtta familjer som tillsammans läser om konstiga djur.

Du kan när som helst starta en bokcirkel och anmäla den till SFV:s studiecentral. För att få cirkelbidrag bör ni vara minst fem deltagare, träffas minst tio timmar fördelat på tre träffar och ha kostnader i form av till exempel bokinköp. Läs mer: www.sfv.fi/bokcirkel.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Stipendier för svenskspråkig läromedelsproduktion – allt mer blir digitalt

■ De finlandssvenska fondernas läromedelsgrupp delar i år ut 66 stipendier till författare, översättare och sakgranskare av läromedel.

Läromedelsgruppen består sedan tio år av Föreningen Konstsamfundet, Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd, Svenska folkskolans vänner och Svenska kulturfonden.

Fonderna öronmärker sammanlagt närmare 200 000 euro årligen för produktionen av svenskspråkiga läromedel för grundläggande utbildningen och andra stadiet i Finland.

– Gymnasiets läroplan förnyas 2021 och till årets sista omgång i oktober tog

vi ställning till något fler ansökningar för gymnasieläromedel än tidigare. Många ansökningar handlar om översättningar från finska läromedel till svenska, men även nyproduktioner förekommer. Vi utgår från att vi nästa år får betydligt fler ansökningar för gymnasieläromedel – många av dem digitala, säger **Niklas Wahlström**, sekreterare i Läromedelsgruppen och sektorsansvarig för utbildning på SFV.

Ansökningstiden pågår hela året och gruppen beviljar stipendier i tre omgångar.

År 2020 delades sammanlagt 193 141 euro ut som stipendier.

Rättelse

■ I frågesporten *Kan du Svenskfinland?* i SFV-magasinet nr 3-20 undrar vi i fråga nummer 9 vem som torde vara den mest berömda personen som föddes i Kaskis år 1985. Ortens namn är förstas Kaskö. Vi beklagar misstaget.

Tipsa oss

■ Känner du någon som kunde uppmärksammas genom till exempel en SFV-medalj eller ett SFV-pris? Du kan tipsa om personer under hela året på www.sfv.fi/tipsa.

1891

SFV:s musikbibliotek

■ Under den tid SFV arrangerade stora musikfester utkom under samlingsrubriken SFV:s musikbibliotek flera häften med nottryck och texter. De olika serierna som utkom åren 1891–1925 betecknades med bokstäver. A: *Sånger för blandad kör*, B: *Kompositioner för hornkapell*, C: *Sånger för manskör*, D: *Sånger för kvinnokör*, E: *Oratorier och kantater* och F: *Sångtexter och uppsatser i musik*.

Vidare gav man också ut körpartitur och ett stråkorkesteralbum åren 1919–1925. År 1926 gav man också ut en fyllig *Sångbok för blandad kör*, men då *Finlands svenska sång- och musikförbund* bildades 1929 flyttade i princip hela SFV:s musikverksamhet dit.

Det var ändå inte helt slut med utgivningen, SFV:s *sångbok* kom ut i förkortad upplaga 1945, samt i nytryck 1948 och 1974. Finalen skedde år 2001 då SFV efter över fem år av arbete gav ut *Stora sångboken - 250 finlandssvenska sånger och visor*, ett praktverk med inte bara de kändaste och käraste sångerna i den finlandssvenska repertoaren, utan också en omfattande notdel med förklaringar över sångernas ursprung och uppkomst. År 2003 togs en tilläggsupplaga, vars sista exemplar SFV fortfarande säljer.

Kontakta redaktion@sfv.fi om du är intresserad av dessa unika dyrgräpar.

Ansök om SFV:s vistelsestipendier

I december kan undervisande personal inom utbildning och småbarnspedagogik, bibliotekarier och kulturarbetare ansöka om SFV:s två månader långa vistelsestipendier i Ingå skärgård och i Västanfjärd under sommaren 2021. Författare kan ansöka om en tre veckor lång vistelse på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige. Ansökningstiden för SFV:s vistelsestipendier är 1–31.12.2020. Ansökan sker elektroniskt via ansökningsblanketten på SFV:s webbplats: www.sfv.fi/vistelser

BISKOPSARNÖ. SFV:s vistelsestipendium för författare gäller en tre veckor lång vistelse på Biskops Arnö vid Mälaren i Bålsta, Sverige. Vistelsen skall ske under perioden april 2021 till mars 2022. SFV bekostar uppehållet samt tur- och returresan. Stipendiaten kan under vistelseperioden ta del av de aktiviteter som ordnas på Biskops Arnö. Kriterierna för att ansöka om stipendiet är finländskt medborgarskap, skönlitterär verksamhet på svenska och minst en, men högst tre utgivna böcker på svenska.

Den sökande skall alltså ha hunnit en bit på vägen i sitt skrivande. I urvalsprocessen betonar vi professionalitet och litterär nivå. Ansökan skall innehålla en tydlig arbetsplan, ett mål och ungefärlig tidtabell.

” Jag upplever att vistelsen gav mig nya kontakter och möjlighet att presentera mitt skrivande för en ny krets. När det gäller skrivande lyckades jag slutföra två böcker, vilket har betydelse för det fortsatta skrivandet.

Hanna Lundström, vistelsestipendiat år 2019.

BEIJARHOLMEN. SFV ger möjlighet till en två månader lång sommarvistelse på Beijarholmen i Barösund, Ingå, för lärare och lärare inom småbarnspedagogik. Beijarholmen är ett paradis med fina stränder och mjuka klippor. På holmen finns två välutrustade stugor med kök, matrum, sovrum och var sin bastu. Stället lämpar sig ypperligt för en barnfamilj och den ena byggnaden kan fungera som gäststuga. Vistelsen förutsätter praktiska färdigheter i båthantering och navigation och en båt står till förfogande under hela vistelseperioden. Vistelsen är hyresfri, men stipendiaterna svarar själva för konsumtionskostnaderna.

Vistelsen fördelas enligt följande:

- En lärare under perioden 15.5–14.7.2021.
- en lärare, socionom eller barnskötare inom småbarnspedagogik under perioden 16.7–15.9.2021.

” På klipporna framför gröna huset har vi ätit många långa frukostar, där har vi suttit tillsammans och umgåtts med familjen, kära vänner och släktingar, skrattat tills magarna värkt eller lyssnat på havets kluckande och ibland till och med absolut tystnad.

Anna-Lena Baarman, lärare inom småbarnspedagogik, vistelsestipendiat på Beijarholmen 16.7–15.9.2020

LILLHOLMEN. Kulturarbetare och bibliotekarier kan ansöka om en två månader lång sommarvistelse på Lillholmen i Västanfjärd. Lillholmen är ett idylliskt allmogetorp, naturskönt beläget med en barnvänlig simstrand och väg ända fram. Huvudbyggnaden består av två rum och kök och en vindsvåning med ett litet sovrum. El och rinnande vatten finns. I den separata bastubyggnaden finns dessutom ett sovrum, idealiskt för gäster. Det finns tillgång till roddbåt och en liten motorbåt. Vistelsen är hyresfri, men stipendiaterna svarar själva för konsumtionskostnaderna.

Vistelsen fördelas enligt följande:

- En kulturarbetare under perioden 15.5–14.7.2021.
- En bibliotekarie under perioden 16.7–15.9.2021.

” Jag anlände hit på fredag och helgen har varit alldeles ljuvlig. Känner mig redan helt inbodd och njuter något alldeles otroligt. Ska bli fantastiska två kommande månader!

Helen Korpak, skribent, fotograf, konstkritiker, vistelsestipendiat på Lillholmen 15.5–14.7.2020.

Win-win

En vän åhörde en föreläsning i Washington. Föreläsaren konstaterade stolt att USA är världsledande när det gäller kvinnors och mammors rättigheter. Min vän inflikade att de nordiska länderna ligger steget före.

– But they are so small, de är så små, var svaret hon fick.

Knappt 300 000 finlandssvenskar i ett litet land är inte så många. Men minoritetsfrågor är inte små frågor.

Mellan 700 miljoner och 1,2 miljarder av jordens befolkning hör till en minoritet. Olikheterna är självklart stora, men det finns mycket vi kan lära av varandra. Utbildningens roll är en, kulturens en annan. Just de sektorer som vi på SFV ständigt har på arbetsbordet.

Och här är forskning från olika delar av världen enig: betydelsen av skola och kultur på modersmålet för en språkminoritet kan inte nog betonas.

För att se vad som sker när den biten inte fungerar behöver vi bara gå till Sverige, ett av tre länder i Europa som i lag förbjuder skolgång helt på ett annat språk än nationalspråket. I den sverigefinska skolan måste minst 50 % av undervisningen ske på svenska. Konsekvensen? Antalet elever som läser finskan också i gymnasiet i Sverige är försvinnande liten.

I nordöstra Italien samsas tre språk: tyska, italienska och ladinska, med tyskan i majoritet. Lagen ger de tre språkgrupperna i Sydtyrolen fullständig kultura autonomi genom separata undervisningsväsenden, kulturavdelningar och -budgeter. Ett konkret självbestämmande, som särskilt hos den tyska språkgruppen gett en stark självkänsla och identitet.

Vid gränsen mellan Danmark och Tyskland hittar vi två minoriteter: en tysk i danska Nordslesvig och en dansk i tyska Sydslesvig. Länderna hjälps åt att stödja minoriteterna i en parallell modell som är unik. Kulturprojekt som riktats till barn och unga har spelat en framträdande roll. Det har lett till att tyskan i dag har en betydligt starkare position i Danmark än för 10–20 år sedan, och att acceptansen för att tillhöra den tyska minoriteten har ökat – flerspråkighet har blivit attraktivt.

Vad har då majoriteten att vinna på minoritetsfrågorna? Det korta svaret: människor som mår bättre. Ett längre svar finns i den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk: ökad sammanhållning samt ett gemensamt arv av ideal, demokratiska principer, kulturell rikedom och traditioner.

Minoritetsspråken fungerar också som ett kitt mellan länder. Det kan Finland och Sverige visa otaliga exempel på. Att värna minoriteters möjligheter och rättigheter är ren win-win för både minoritet och majoritet.

Gränsdragningar har genom tiderna ofta ställt till det för språkgrupper runt om i världen. Eller: inte gränserna i sig, utan den skamlösa nationalism som söker näring ur osäkerhet och förändring. Att verka för språkliga minoriteters möjligheter och rättigheter är därför brännande angeläget, för den egna minoritetens skull och andras. I den viktiga verksamheten är du som medlem i SFV med.

Wivan Nygård-Fagerudd

STYRELSEORDFÖRANDE,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Kampanjen **Min bildning** synliggör föreningarna som bildningsaktörer

Har du tänkt på att din föreningskurs är en del av ett större bildningsarbete som ständigt pågår?

De finlandssvenska föreningarna, organisationerna och förbunden är betydelsefulla bildningsaktörer genom den verksamhet, kurser och utbildningar de arrangerar.

– Genom kampanjen Min bildning vill SFV synliggöra bredden på fri bildning i Svenskfinland. Det bildningsarbete som föreningar gör är viktigt; det stärker demokratin, kunnandet och det sociala kapitalet i samhället, säger **Anna-Karin Öhman**, rektor för SFV:s studiecentral och sektorsansvarig för Fri bildning på SFV.

Årligen genomförs över 900 föreningskurser med närmare 19 000 deltagare i samarbete med SFV:s studiecentral. Under ett år framöver får vi besöka 24 föreningskurser. På webbplatsen www.sfv.fi/minbildning publiceras en artikel i månaden, på sociala medier kan du följa med kampanjen på #minbildning.

Läs mer på
www.sfv.fi/minbildning
eller följ kampanjen på
sociala medier:
#minbildning

Murare Timo Nylander delar gärna sin specialkunskap till lärlingar och intresserade murare och byggnadsvårdare.

Föreningen Nylands hantverk erbjuder kurser där man får testa på olika hantverkstekniker, utställningar och workshops i hela Nyland.

“Målsättningen är att alla ska våga agera i en olyckssituation.”

Nu utkommer hundra finlandssvenska verk som

LJUDBÖCKER

Ljubboksmarknaden växer explosionsartat och det märks också inom den finlandssvenska litteraturen. Schildts & Söderströms firar sitt 130-årsjubileum med att utge cirka hundra finlandssvenska verk som ljudböcker.

Text Camilla Lindberg

Vi tycker att det här ljudboksprojektet är ett fint sätt att lyfta fram vår långa historia. Här finns många titlar som kanske hunnit bli bortglömda och nu får de relevans igen. Men vi har också många debutanter på vår lista, säger **Mari Koli** som är VD på förlaget Schildts & Söderströms.

Med hjälp av bidrag från sju finlandssvenska bidragsgivare, bland dem SFV, håller förlaget som bäst på att förverkliga ett för finlandssvenska förhållanden rentav gigantiskt projekt. Cirka hundra fysiska böcker ska omvandlas till ljudböcker på svenska. Projektet omfattar främst modern litteratur, och även barn- och ungdomslitteratur finns med på utgivningslistan.

Bland titlarna ur den äldre utgivningen finns till exempel **Märta Tikkanens** bok *Århundradets kärlekssaga* som spelats in med författarens egen röst. I de flesta andra fall anlitar man professionella inläsare, oftast skådespelare.

– Det här är en dyr process. Tryckkostnaderna har sjunkit under de senaste åren, men i jämförelse blir ändå produk-

tionskostnaderna högre för en ljudbok än för en pappersbok, säger Mari Koli.

Logistiken är inte heller obefintlig. Ljudböcker ska i likhet med pappersboken distribueras, vilket i sin tur medför kostnader till andra yttre aktörer.

Medan du lyssnar kan du sysselsätta dig med sådana saker som inte går att kombinera med en fysisk bok.

NÅ NYA MÅLGRUPPER. Under de senaste fem åren har ljudboksmarknaden exploderat i världen. För fem år sedan märktes uppsvinget tydligt i Sverige, och i Finland började utgivningen öka kraftigt för ungefär tre år sedan.

– Det här var ett fenomen som vi som förlag helt enkelt måste reagera på, säger Mari Koli.

Från SFV:s sida hyser man nu en stark förhoppning om att den stora satsningen

ska bidra till att många nya läsare och lyssnare hittar fram till den finlandssvenska litteraturen.

– SFV vill överlag stöda unika kulturupplevelser och satsningar som når nya målgrupper. Att ta till sig litteratur är bildningshöjande och främjar inläringen. Det har SFV jobbat för allt sedan starten då föreningen grundade folkskolor ute i bygderna, säger **Viveka Åberg** som är sektorsansvarig för kultur och bibliotek.

Hon betonar att den finlandssvenska litteraturen är en mycket viktig del av vårt kulturarv och även något som stärker den finlandssvenska identiteten. Dessutom är det viktigt att den finlandssvenska språkvarianten hörs i ljudboks-sammanhang.

NY TREND BLAND LYSSNARNA. Varför har ljudboken blivit så populär? Det finns många högaktuella orsaker, men en av dem är tillgängligheten.

– Medan du lyssnar kan du sysselsätta dig med sådana saker som inte går att kombinera med en fysisk bok, att promenera, köra bil och så vidare, säger Mari Koli.

Mari Koli. FOTO: CATA PORTIN

Hannele Mikaela Taivassalo. FOTO: NIKLAS SANDSTRÖM

Hittills har det främst varit lättsmält litteratur som vunnit popularitet bland ljudböckerna. Men under den pågående pandemin har man kunnat se en tydlig trend i Storbritannien och USA. Där har klassiker i form av ljudböcker plötsligt blivit populära.

Enligt Mari Koli kan en bidragande orsak vara att våra möjligheter att gå på teater och konserter begränsats under pandemitiden. De här konstformerna innehåller ofta klassiska element.

– Då har kanske i stället en längtan infunnit sig efter alternativ som bygger på den trygghet som finns i det förflutna. Pandemin har också gett utrymme för en lugnare livsfart, vilket i sig gett utrymme för längre och mer krävande litteratur. Många upplever också att de sociala medierna blivit mer ängestladdade nu, säger Mari Koli.

Författaren **Hannele Mikaela Taivassalo** är ordförande vid Finlands

”

Det normala sättet att ta in text är numera oftast digitalt i korta fragment, medan läskunskapen och förmågan att ta in större helheter försvagats.

svenska författareförening. Hon tror att ljudböckernas popularitet också korrelerar med människors övergripande känsla av tidsbrist, samt de utbredda koncentrationssvårigheterna som det talas om i samhället.

– Det normala sättet att ta in text är numera oftast digitalt i korta fragment, medan läskunskapen och förmågan att ta in större helheter försvagats. Men också vanan att umgås med poddar och talade ord i vardagen påverkar på ett positivt sätt vår känsla för det hörda.

MINDRE ROYALTY FÖR LJUDBOKEN. Förutom lyssnarna finns det en annan viktig grupp i sammanhanget. Det är författarna.

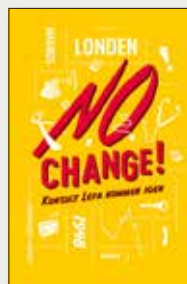
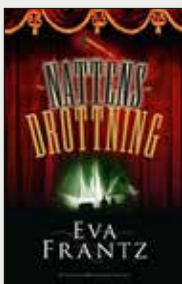
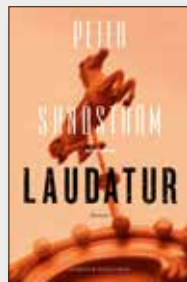
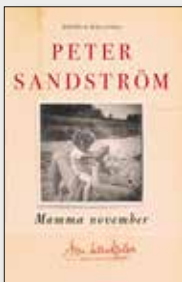
– De är kluvna nu. Främst är de förstas glada över att litteraturen får större synlighet, men intäktsmodellen är beklämmande, säger Mari Koli.

När en författare ger ut en fysisk bok erhåller hen en viss procentenhet per såld bok. Ljudboken bygger på antalet lyssningar. Ersättningen som författaren får för en ljudbokslyssning är mycket lägre än ersättningen för en fysisk bok. Avtalen med underleverantörer och olika plattformar är också varierande och komplicerade.

– Spotify påverkade musikernas utkomstmöjligheter negativt med ett stort inkomstbortfall som följd. Med det här som färskt exempel är vi medvetna om att vi står inför problem. Den ekonomiska

Ett urval av utkommande ljudböcker

TIDIGARE UTGÅVOR SOM UTKOMMER I LJUDBOKSFORMAT

Kaj Korkea-Aho *Gräset är mörkare på andra sidan* • *Onda boken* | **Kjell Westö** *Där vi en gång gått*
Peter Sandström *Mamma november* • *Laudatur* • *Transparente blanche* | **Sabine Forsblom** *Maskros-guden*
Henrik Tikkanen *Adressviten: Brändövägen 8 Brändö tel. 35* • *Bävervägen 11 Hertons* • *Mariegatan 26 Kronohagen*
Ulla-Lena Lundberg *Sjöfartstrilogin: Leo* • *Stora världen* • *Allt man kan önska sig* • *Regn* • *Marsipansoldaten*

NYA UTGÅVOR SOM UTKOMMER I LJUDBOKSFORMAT

Karin Collin *Nära till natten* | **Eva Frantz** *Nattens drottning* | **Maria Grundvall** *Sommardrömmen* | **Ulrika Hansson** *Jaktlaget*
Malin Klingenberg *Den stora seniorkampen* | **Magnus Londen** *No Change!* | **Peppe Öhman** *Vita lögnen och höga hinder*

”

Man får kanske lust att betrakta den meningen, stanna upp och se på den. Pussla ihop orden. Höra dem inom sig.

situationen för enskilda konstnärer är redan nu osäker och svår, säger Hannele Mikaela Taivassalo.

SAMARBETE GER ÖKAD SYNLIGHET.

Finansieringsmodellen som ljudböckerna bygger på ställer krav på stora volymer. Det gynnar inte den småskaliga finlandssvenska litteraturen, och det finns en uppenbar risk att den helt enkelt drunknar i det stora utbudet av ljudböcker. Små förlag har sällan kapacitet att samarbeta med streamingtjänsterna för att få synlighet för enskilda titlar.

– Tack vare det generösa stödet från fonderna kan vi nu satsa på volym i ljudboksutgivningen. Det här hoppas vi att ger större synlighet åt den finlandssvenska litteraturen i flödestjänsterna. I dagsläget drunknar det smala titelutbudet i den strida strömmen av svenska titlar, säger Mari Koli.

NÄR BLICKEN MÖTER TEXT. Ljudboken påverkar också Hannele Mikaela Taivassalo personligen i egenskap av författare. Hon beskriver sig själv som en utpräglad textnära författare som vill röra sig i språket.

– Jag är också intresserad av texters musikalitet och rytm. Det är någonting som i allra högsta grad finns kvar i uppläsningar av texten. Men det är ändå inte bara där jag vill vara med en röst. Det är något speciellt som händer när blicken

I inspelningsstudio Texteller läser skådespelaren Klara Wenner in ljudboken *Jag måste sluta tänka på Patrik Lundgren* av Josefin Sonck. Sanna Maari Tyysti kontrollerar att ljudet blir bra.

FOTO:RABBE SANDELIN

möter texten, och något speciellt som händer med tiden i själva läsprocessen. Det sker i flera komplexa lager.

Hon fortsätter att beskriva den konstnärliga processen. De förunderliga saker som plötsligt kan hända i en endaste mening. Man får kanske lust att betrakta den meningen, stanna upp och se på den. Pussla ihop orden. Höra dem inom sig.

– Det är något speciellt som händer inne i mig då, med mitt tänkande. Jag hoppas att jag får fortsätta finnas i den sortens läs- och skrivprocesser där jag både kan se och höra samtidigt, säger hon. ■

Med hjälp av Vännerna

DEN FINLANDSSVENSKA LJUDBOKEN

Fokusområde: Bärkraftiga modeller för långsiktig kulturverksamhet

Beviljat ändamål: Produktion av finlandssvenska ljudböcker

Bidragmottagare: Schildts & Söderströms

Beviljat belopp: 20 000 euro

Tidsperiod: 2020–2021

Förväntat resultat: Ökat intresse för finlandssvensk litteratur med hjälp av ljudböcker.

En gåva bortom gränser

En gång i världen ville jag bli kantor.

Jag var på väg in i tonåren, hade tagit pianolektioner några år och satt ofta vid pianot, muttrade över skalor och övningsetyder men kände en allt omfattande glädje när fingrarna småningom blev vana vid svåra notbilder. Min mor som spelat hela sitt liv fröjdades.

Tidigt försökte jag ge ord åt musikens klang inom mig. Det måste gå att beskriva det egenartade vemodet hos Brahms, tänkte jag. Chopins valser, Beethovens sonater och Jean Sibelius ”Granen” blev en sorts kulmen på min blygsamma pianistkarriär. Jag spelade på någon fest i skolan, men att framträda inför publik var en närmast ångestskapande upplevelse. Drömmen om att bli kantor och traktera mäktiga kyrkorglar punkterades till slut av min far, som ur sitt bankmannaperspektiv fastslog: ”Det är för dåligt betalt”.

Småningom föll pianospelandet i träda. Litteraturen tog allt mer av min tid, men när jag började jobba som kulturjournalist fanns musiken med som en viktig del av mitt bevakningsområde. Längre skrev jag musikkritik – men kände efterhand att mina kunskaper från pianoövningarna började rosta. Musiken var för mig en minnesbank snarare än ett levande nu.

Så förblev det länge. Det hundraåriga tyska pianot stod för det mesta oanvänt, allt mera ostämt och inneslutet i sin svarta tystnad.

Men mitt under coronakrisen hände något i vårt hem. Tolvåringen Stella och nioåringen Mary började ta lektioner, pianot stämdes och en vacker dag satt jag vid tangenterna igen. Gamla noter letades fram ur gömmorna. Fingrarna trevade sig fram, kände igen intrikata passager och tvekade en stund men fann snart de rätta ackorden. Enklare melodier gick som en dans. Chopins valser och polonäser bjöd förstås på motstånd men föreföll inte helt oöverkomliga, förutsatt att jag övade.

Kan man erövra förlorad kunskap på nytt? Jag tror det. Någonstans finns allt kvar, fingrarnas lek, känslan av att vara ett med instrumentet.

Resultatet blev att jag nu kan sitta i timmar vid pianot. Bläddrar bland hundratals nothäften, söker mig fram till en rytm som vibrerar inom mig.

Och jag tänker med värme på min mor, som lät toner och stämningar strömma genom min barndom. Hon är borta sedan länge, men musiken förenar oss bortom alla gränser.

Så kärleksfulla gåvor borde varje barn ha rätt till.

Gustaf Widén

ÄR JOURNALIST OCH FÖRFATTARE

”

*Någonstans
finns allt kvar,
fingrarnas lek,
känslan av att
vara ett med
instrumentet.*

Föreställningen AYN, Wasa teater. FOTO: FRANK A. UNGER

Ny kampanj ska väcka teaterlusten i Svenskfinland

Artiklen motsvarade läget då tidningen gick till tryckeriet 2.12.2020.

Text *Sonja Finholm*

Så fort restriktionerna lättar kommer kampanjen #därförteater att synas över hela Svenskfinland. Bakom initiativet står nio teatrar, och målet är att locka publiken tillbaka till salongerna. – Utan publik finns ingen teater, säger Maria Olin på Åbo Svenska Teater.

Teatrarna gör allt för att det ska vara tryggt att gå på teater, även i coronatider. Men att nå ut med det budskapet är inte alldeles enkelt. Nio teatrar runt om i Svenskfinland lanserar nu en kampanj för att nå ut framför allt till publiken, men också till beslutsfattare.

– Kampanjen handlar om längtan. En rad kända personligheter kommer att berätta om sin längtan efter upplevelser,

efter historier, sammanhang och underhållning. Nu om någonsin behövs levande konst.

Det säger **Anki Hellberg-Sågfors** som är producent och administrativ ledare på Unga Teatern, en av de nio teatrar som medverkar.

Många teatrar har gått på knä sedan coronapandemin slog till i våras. Teatrarna får ta in färre besökare, publiken har varit osäker, och en del teatrar har tidvis till och med tvingats stänga ner på

nytt på grund av regionala restriktioner. Som Wasa Teater.

– Det är förståeligt att publiken inte riktigt vet vad som gäller. I augusti fick vi öppna halva salongerna, i oktober tvingades vi stänga ner helt och sedan var det 50 personer som gällde. Nu är vi tillbaka på halva, säger marknadsföringschef **Jan Fröjdö**.

Han vill påminna folk om att teatern finns, väcka lusten och berätta att pjäserna spelas precis som vanligt.

Kampanjen handlar om att få ut budskapet om alla åtgärder som vidtagits för att publiken ska känna sig trygg. Anki Hellberg-Sågfors säger att teatern redan i våras ställde om. På Unga Teatern har man öppnat fler ingångar och inga fysiska biljetter används. Dessutom torkas alla handtag och ledstänger inför pausen, det städas mer än vanligt och besökarna erbjuds munskydd. Allt för att hindra att viruset sprids.

I augusti genomfördes ett tyskt publikexperiment som visar att det går att ordna evenemang utan att öka risken

Anki Hellberg-Sågfors. FOTO: STEFAN BREMER

Jan Fröjdö. FOTO: FRANK A. UNGER

för coronaexponering. Experimentet gjordes i form av en konsert med 1500 friska personer i publiken. Deltagarna bar ansiktsmask och en spårutrustning med vilken forskare från universitetet i Halle kunde undersöka hur människorna och luften rörde sig. Resultatet visade att det finns två avgörande faktorer för att begränsa smittspridningen: fysisk distans och bra ventilation. De kritiska momenten var framför allt publikens ankomst till arenan, pauser och mat- och dryckesförsäljning – saker som också de finlandssvenska teatern beaktat.

– Vi har också extra teatervärdar som ser till att avstånden hålls, säger Anki Hellberg-Sågfors.

Teatern har också drabbats hårt ekonomiskt, även om vårens statliga coronastöd räddade många från att gå under. Maria Olin, informatör på Åbo Svenska Teater, säger att det framför allt är gruppbokningarna som försvunnit. Många teaterbesökare är pensionärer, och de har av förståeliga skäl valt att avvakta. Men även andra har valt att inte komma.

– Vi saknar vår publik. Med den här kampanjen vill vi säga att vi fortfarande finns här för dem, och att vi gör det så tryggt som möjligt. Det känns också extra roligt att göra det här gemensamt med alla teatrar i Svenskfinland, ett lyft för scenkonsten gagnar oss alla.

Kampanjen har planerats av en arbetsgrupp, och utarbetats av en marknadsföringsbyrå. Redan nu i höst kommer den att synas både i tryckta medier och på internet samt i sociala medier. Anki Hellberg-Sågfors hoppas att allt fler ska få användning för hashtaggen #därför-teater.

– Jag pratade nyligen med en som jobbar inom småbarnspedagogiken, och hennes stora farhåga var att man tar bort alla kulturupplevelser i skolor och daghem. Just nu är det extra viktigt att barnen får tänka på något annat och fly vardagen för en stund. Det samma gäller oss vuxna. ■

Gemensamt initiativ för trygg teater

• **Vad:** En nationell marknadsföringskampanj med information om hur tryggt det är att gå på teater.

• **Hur:** Reklam i tryckta medier och på sociala medier, samt informationsmaterial som finns samlat på teaterförbundet Cefistos hemsidor.

• **Målsättning:** Att locka fler besökare genom att väcka teaterlusten och erbjuda en trygg miljö under föreställningen.

• **Koordinerande teatrar:** Åbo Svenska Teater, Wasa Teater, Teater Viirus, Unga Teatern, Universum (Sirius Teater och Teater Mars), Teater Taimine, Svenska Teatern, Lilla Teatern (Helsingfors stadsteater) och Klockriketeatern. I kampanjen deltar hela scenkonstfältet på svenska i Finland.

• **Finansiering:** Projektet stöds av flera finlandssvenska fonder och stiftelser, bland annat Svenska kulturfonden och Svenska folkskolans vänner, samt de finlandssvenska mediehusen.

Med hjälp av Vännerna

TRYGG TEATER

Fokusområde: Bärkraftiga modeller för långsiktig kulturverksamhet

Beviljat ändamål: Kampanj om hur teaterns corona-anpassat sin verksamhet.

Bidragsmottagare: Åbo Svenska Teater, Wasa Teater, Viirus, Universum, Unga Teatern, Teater Taimine, Svenska Teatern, Lilla Teatern, Klockriketeatern.

Beviljat belopp: 5 000 euro

Tidsperiod: 11.2020–05.2021

Förväntat resultat: Få publik till teatern med beaktande av rådande coronabestämmelser.

Text Mikael Sjövall

*Mätandets svåra konst:
Hur får ideella organisationer*

VALUTA FÖR PENGARNA?

---

*Går det att mäta effekt eller genomslagskraft av
kulturellt och ideellt arbete? Svaret är ja,
enligt flera utvärderingsexperter
som SFV-magasinet
har talat med.*

Klockriketeatern & Key Ensemble: *Songs from Aniara*. FOTO: NILS KROGELL

Många ideella föreningar och organisationer gör värdefulla insatser som tillmötesgår konkreta samhälleliga behov. Föreningarna har ofta en korrekt magkänsla för verksamhetens effekter, men få har mätbara bevis för att projekten leder till bestående resultat, som kunde delges till finansierarna.

En grupp bidragsgivare startade för fyra år sedan ett projekt som ska hjälpa ideella organisationer att bli bättre på utvärderingar och kvalitetsmätningar.

– Finansierarna hade lagt märke till att många föreningar och stiftelser inte mätte effekten av sin verksamhet, trots att viljan fanns, säger utvärderings-experten **Katja Anoschkin** på förbundet Arvo.

Anoschkin leder projektet *Hyvån mitta* som hjälper organisationer att bli bättre på kvalitetsmätningar. Det fyraåriga projektet har bland annat utmynnat i en handbok som ger handfast vägledning i effektmätning.

Enligt Anoschkin finns det en underliggande farhåga bland många finansierare att en del föreningar traskar i gamla hjulspår samtidigt som de glömmar bort att kolla upp om projektet ger en sådan samhällseffekt som motsvarar de egna målsättningarna.

– Ur finansierarnas perspektiv handlar det om att få bästa möjliga utdelning för pengarna. Därför är det viktigt att de ideella organisationerna kan mäta utfallet av den egna verksamheten, säger Anoschkin.

Pernilla Bard. FOTO: SOCIAL INITIATIVE

OLÖNSAMMA OCH INEFFEKTIVA PROJEKT. Pernilla Bard har gedigen erfarenhet av näringslivet. Hon var med om att grunda organisationen Social Initiative i Sverige som skapar samarbeten mellan företag, stiftelser och sociala entreprenörer. En nyckel i det arbetet har varit effektmätning.

– I företagsvärlden är det lönsamheten som styr det dagliga arbetet. Om något inbringar förluster så lägger man oftast ned den delen av verksamheten. På en ideell organisation kan man fortsätta med olönsamma projekt som har tveksam effekt eftersom den externa finansieringen är tryggad, säger Pernilla Bard.

”

Det största resursslöseriet är inte det som går till administration utan till projekt som inte åstadkommer någon samhällsnytta.

Pernilla Bard,
grundare, Social Initiative

Hon anser att det största resursslöseriet inte är det som går till administration utan till projekt som inte åstadkommer någon samhällsnytta. Ingen finansierare vill backa upp vita elefanter eller heliga kor i civilsamhället.

Därmed inte sagt att flumfaktorn är ett stort problem i föreningslivet. Enligt Bard är det många föreningsanställda som har en intuitiv och korrekt känsla för hur effektiv verksamheten är, men som trots det saknar skriftliga bevis för att projekten ger den förväntade effekten.

– Det är viktigt att utveckla målstyrningsverktyg för att kunna följa upp det bestående värdet i de ideella organisationernas arbete. Om man inte kan mäta hur en organisation bidrar till den samhälleliga utvecklingen blir det svårt att övertyga finansierarna att man gör rätt saker, säger hon.

Förbundet Arvo vidareutvecklar resonemanget.

– Många förväxlar resultat med effekt. Man rapporterar hur många som har deltagit i en kurs eller följt med ett evenemang utan att ta reda på vad den bestående effekten är. För att mäta effekten måste man fråga sig vad deltagarna har lärt sig och hur de använder sig av den nya kunskapen i sitt dagliga arbete, säger Katja Anoschkin.

Hur mäter man effekten utan att vräka ned en massa pengar på enkäter?

– Det räcker ofta bra om man ställer fem frågor till dem som svarar för verksamheten och som har pejling på inläringen. Det är varken tidskrävande eller dyrt.

En annan fallgrop är att man inte har definierat den egna målgruppen.

– En del seminarier och kurser som ordnas av föreningar är öppna för alla intresserade. Det är helt sympatiskt, men ibland förblir det oklart vem man vill påverka och varför, säger Anoschkin.

SFVVILL UPPNÅ STÖRSTA MÖJLIGA NYTTA.

Svenska folkskolans vänner är en av de fonder som har gått in för att effektivisera utvärderingen av de projekt som får bidrag.

– Som allmännyttig förening behöver vi veta om vi gör skillnad och hur vi skall investera klokt så att vi kan göra bättre ifrån oss över tid. När resurserna är begränsade är det viktigt att styra pengarna på satsningar där det är möjligt att uppnå största möjliga nytta, säger kanslichef **Johan Aura** på SFV.

Aura berättar att det pågår en kontinuerlig insamling av data från slutförda projekt.

Katja Anoschkin. FOTO: ARVO-LIITTO

Ur finansierarnas perspektiv handlar det om att få bästa möjliga utdelning för pengarna.

Katja Anoschkin, utvärderingsexpert, Arvoliitto

– Genom att kommunicera tydliga mål och påvisad effekt av SFV:s verksamhet kan det öppna upp för nya donationer. Idag är alla medvetna konsumenter och vi vill veta vart pengarna går. Den kunskap vi får kan vi därtill dela till andra allmännyttiga organisationer och samarbetspartner, säger han.

SFV har bland annat gjort en fördjupad utvärdering av musikverket *Aniara* som är en samproduktion mellan Klockrike-

teatern och den amerikanska kammarkören The Crossing, i samarbete med den finländska Pekingoperagruppen Wusheng Company och Finlands nationalopera.

Den oberoende utvärderingen kom fram till att Aniara är ett exempel på att "en liten finlandssvensk nomadteater kan gå i bräsch för nyskapande kultur och internationella samarbeten. Då man tänker på effekterna på lång sikt, stärker →

När resurserna är begränsade är det viktigt att styra pengarna på satsningar där det är möjligt att uppnå största möjliga nytta.

Johan Aura, kanslichef, SFV

detta utan tvivel det finlandssvenska kulturfältet inifrån”, skriver utvärderaren **Kaisa Kepsu** i sin rapport.

FÖRDJUPAD LÄSNING. En annan aktuell SFV-utvärdering tar sikte på projektet Läsambassadörerna som förverkligas av Sydkustens landskapsförbund. Utvärderingen görs i samarbete med det svenska företaget Social initiative.

– Vi har granskat det långsiktiga målet som går ut på att finlandssvenska barn ska läsa mer än tidigare. Och då handlar det om djupläsning. För att komma underfund med hur projektet har lyckats har vi använt oss av kvalitativa mätare, säger Pernilla Bard.

Hur gör man det?

– Man kan till exempel hänvisa till forskning på området som påvisar sambandet mellan djupläsning och verbal uttrycksförmåga, säger Bard.

Hon understryker vikten av att inte tappa greppet om det långsiktiga målet i enskilda projekt.

– Projektcykeln förkortar ofta perspektivet. Därför är det centralt att finansierarna i fleråriga projekt stämmer av vad som har uppnåtts utan att ändå hemfalla till detaljstyrning. Det är en svår balansgång, säger Bard.

I projektet Läsambassadörerna gäller det till exempel att fråga sig själv om det är vettigare att satsa mer krut på de skolor där eleverna är sämst på djupläsning för att projektet ska ge den största möjliga effekten. Ett kardinalfel vore

att bara rabbla upp vilka skolor som har besökts och hur många elever som har nåtts av verksamheten, anser Bard.

FOKUSSFIFTE SPORRAR FONDER TILL NYTÄNKANDE. Juha Vekkilä är vd på företaget Aula Research som bland annat jobbar med att mäta olika aktörers samhälleliga påverkansarbete. Aula Research har bland annat mätt effekten av SFV:s bidrag 2017–2019.

– Det pågår ett fokusskifte i fondvärlden där allt fler stiftelser jobbar hårt med att motivera sin existens. Som ett led i det arbetet gäller det att påvisa att den egna verksamheten har önskad effekt, säger Juha Vekkilä.

Juha Vekkilä. FOTO: AULA RESEARCH

Läs
sammandraget av rapporten
Effekten av SFV:s bidrag 2017–2019
på www.sfv.fi/redovisning

Läsambassadören Amanda Auda-Kass letar efter böcker med dottern Ingrid.
FOTO: MATILDA AUDAS BJÖRKHOLM

Enligt Vekkilä handlar det också om att värna om det egna ryktet eftersom de flesta stiftelser måste kunna bevisa att verksamheten bidrar till allmännyttan.

– SFV är i mitt tycke en föregångare eftersom organisationen har satsat hårt på insamlingen av data från projekt som har fått finansiering. Vi har hjälpt SFV med att synliggöra de resultat och samhällseffekter som projekten har gett upphov till, säger Vekkilä.

Enligt en enkät som Aula Research har gjort är det 98 procent av alla bidragsmottagare som förhåller sig positivt till SFV:s fokusområden och 87 procent som anser att föreningens bidragsverksamhet har förbättrats de senaste åren.

Som allmännyttig förening behöver vi veta om vi gör skillnad och hur vi skall investera klokt så att vi kan göra bättre ifrån oss över tid.

Johan Aura, kanslichef, SFV

Under tidsperioden 2017–2019 nådde de SFV-finansierade projekten upp till 1,5 miljoner människor.

SFV och Aula Research samarbetar nu kring ett nytt projekt som går ut på att mäta SFV:s samhällliga påverkan.

– Vi följer bland annat upp hur väl SFV följer sina strategiska målsättningar. Det handlar också om att mäta hur målgruppen uppfattar finansiärens roll och hurdan anseende organisationen har, säger Vekkilä.

SFV har i sin strategi slagit fast att svenskan ska synliggöras i det finländska samhället. Men att mäta ett sådant mål är lättare sagt än gjort.

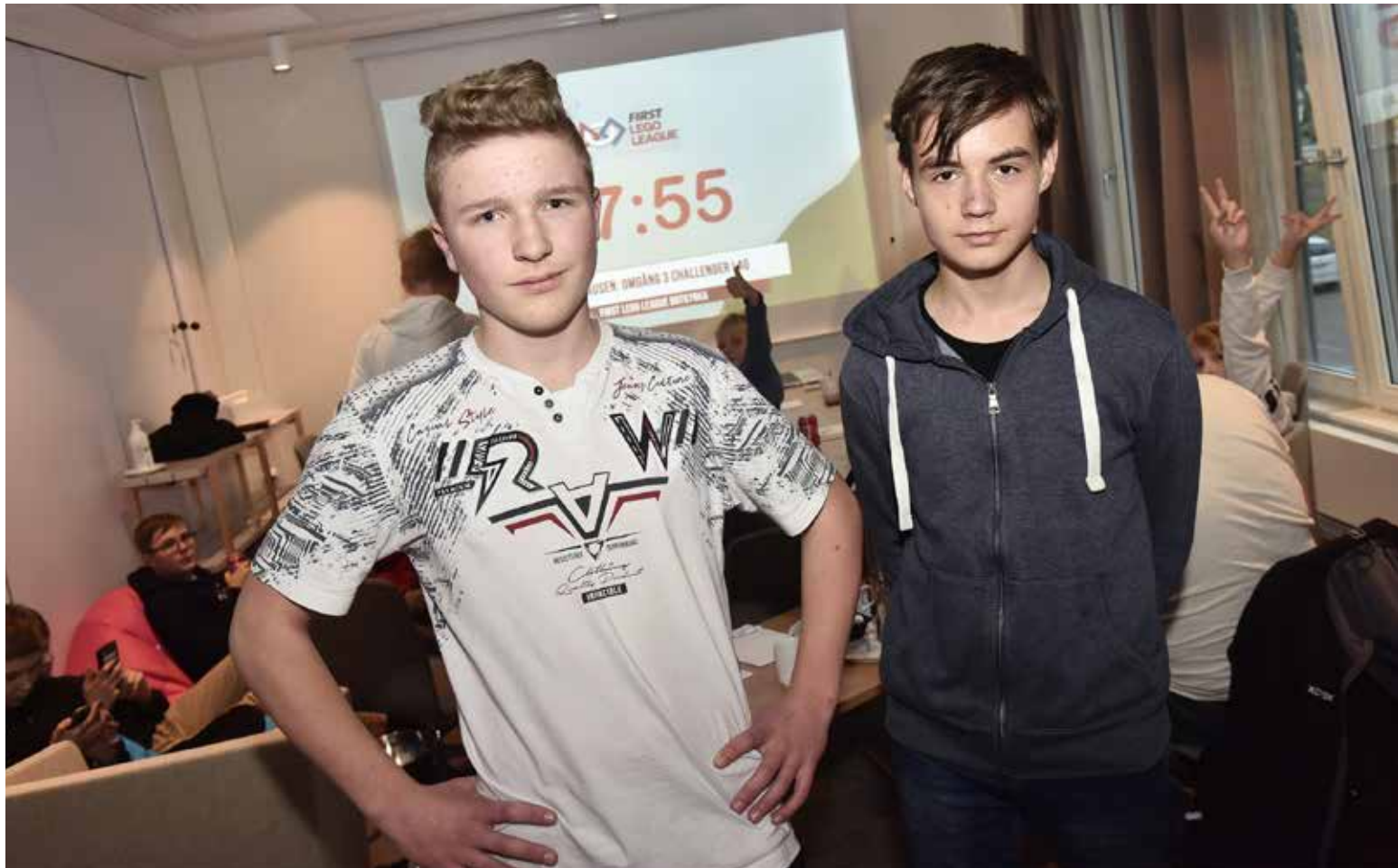
– Vi har tagit fram våra forskningsbaserade fokusområden, eller delmål, utgående från SFV:s övergripande mål. Hela SFV:s bidragsutdelning och verksamhet kanaliseras till dessa fokusområden för att på sikt få till stånd en förändring i samhället, säger Johan Aura.

Enligt Katja Anoschkin gäller det att

bryta ned det övergripande målet och konkretisera delmål som är lättare att mäta.

– Om man till exempel vill stärka det svenska språkets ställning i det finska samhället så kan man mäta hur attityderna mot svenskan har förändrats under en viss tidsperiod. Det svåra är sedan att bevisa att resultaten är kopplade till de egna satsningarna. Därför kan det vara klokast att följa upp stiftelsens egna fokusområden, säger Anoschkin. ■

Linus Strand och Rikhard Sundblom är med i tävlingen för andra gången.

Gemenskap och skapande i Kodarklubben

Text Heidi Hendersson & Foto Jonas Edsvik

Den åländska Kodarklubben grundades på frivilligt initiativ hösten 2017 och har redan hunnit bli svenska mästare i tävlingen First Lego League två gånger. I årets omgång av tävlingen hyllades klubbens medlemmar som "briljanta". Nu vill man försöka få med fler flickor i verksamheten.

Vi hade en kurs för tjejer som var fullbokad, men vi var tvungna att ställa in på grund av corona. Men vi ska försöka få den gjord under jullovet, säger ordförande **Ann-Sofie Perjus**.

Hon är en av ett flertal föräldrar som driver Kodarklubben sedan den tog form för tre år sedan.

– Det var en mamma vid namn **Josefina Jansson** vars son var intresserad av programmering, men det fanns ingen klubb

för det. Så hon lade ut en förfrågan i Facebookgruppen "Föräldrar på Åland" och då var det ett gäng föräldrar som engagerade sig.

Engagemanget har lönat sig. Idag har klubben 150 medlemmar, och tio av dem har sedan september arbetat med att programmera och bygga en robot för den internationella tekniktävlingen *First Lego League, FLL*. Det här är andra året som klubben deltar i den internationella tävlingen. Man skulle egentligen deltagit

på plats i Botkyrka i Sverige men på grund av pandemin skickade man istället in videor på de olika tävlingsmomenten och deltog via direktsänd stream.

När SFV hälsar på ger de svenska domarna sin bedömning av lagets prestationer.

– Det åländska laget briljerar. Mycket bättre än så här kan det inte bli.

Snart står det klart att ålänningarna tagit hem den svenska vinsten för andra året i rad. **Linus Strand** och **Rikhard**

Linnea Strand är med i Kodarklubben, men var under tävlingen med som publik, inte deltagare. Hon har lärt sig att programmera av sin bror.

Så här ser lagets innovation ut.

Christer Boedeker och Ann-Sofie Perjus höll i trådarna för tävlingsdeltagandet.

Sundblom har varit med båda gånger.

– Den här gången använde vi mer avancerade metoder och har gjort roboten mer kompakt, säger Sundblom.

– Man fick använda vilka legobitar som helst, säger Strand som berättar att han först lärde sig programmera genom att följa instruktioner i en bok.

– Det var en bok från 90-talet som jag fick gratis från biblioteket. Där fanns ett kapitel om hur man kan bygga sin egen webbsida.

Bägge vill jobba med programmering i framtiden.

– Det finns ett stort behov av IT-kunniga, säger Sundblom.

– Men man kan inte lära sig allt själv, säger Strand som uppskattar gemenskapen i klubben. Det är kul att träffa andra dataintresserade och klubben har intressanta kurser.

Linus Strands lillasyster **Linnea Strand** är också med i klubben.

– Jag blev intresserad av det när min bror höll på med det.

Vad är det du gillar med att programmera?

– Det är intressant och man får skapa något.

Själv började hon när hon var 6–7 år gammal.

Vill du jobba med det i framtiden tror du?

– Jag vet inte.

Vinsten firade laget med att spela laserlag och nu gäller det att förbereda sig inför den skandinaviska finalen. Förra året slutade man på en femte plats, men ambitionerna är högre i år för det ”briljanta” laget.

VETENSKAPSAKADEMIN: ”DIGITAL KOMPETENS BERÖR ALLA OMRÅDEN”.

Åsa Lindberg är akademisekreterare för Svenska tekniska vetenskapsakademien i Finland som bland annat stöder it-kunskapsutveckling i skolvärlden. Att få arbeta och skapa tillsammans ser hon som en värdefull grund för framtida programmerare.

– Kodarklubben på Åland är ett bra exempel på när programmering innefattar att man samarbetar med andra och gemensamt löser ett problem, säger Lindberg.

Åsa Lindberg. FOTO: RABBE SANDELIN

Linda Liukas. FOTO: MEERI KOUTANIEMI

”

Vi jobbar för att tekniska vara en positiv kraft i samhället.

Akademien är en av fyra vetenskapsakademier i Finland.

– Vi jobbar för att teknik ska vara en positiv kraft i samhället.

Man fokuserar mycket av sitt arbete på skolvärlden.

– Vi är med och arrangerar *Teknatur* tävlingar, anordnar seminarier för lärare samt delar ut priser och stipendier.

Dessutom ger man resurser för kodning och programmering.

– Digital kompetens berör alla områden, det ingår idag i det mesta i samhället. Hon framhåller att även initiativ utanför skolan, såsom Kodarklubben, är viktiga för IT-fostran.

– Det är en jättebra form av hobbyverksamhet. Man jobbar tillsammans

och löser problem. Förutom att man programmerar så bygger man gemenskap.

Och just gemenskapen och samarbetet tror hon blir allt viktigare inom IT-kompetensen.

– Tillsammans blir man starkare. Om du ensam sätter dig ner och börjar koda får du ingen input och ingen hjälp med att reflektera. Gör man saker tillsammans får man mera tillstånd.

Hon konstaterar att det är viktigt att nära intresset för IT från ung ålder.

– Om man lyckas upprätthålla intresset kan det bli ens karriär.

Branschen i sig växer explosionsartat, men har också skiftat fokus till att bli mer kreativ.

– Det känns roligt. Det är mycket innovation och skapande.

Vissa IT-företag, som till exempel apputvecklare, har ett rykte om sig att ge personalen mycket frihet. Det är bra för kreativiteten, konstaterar Lindberg.

– Om du känner dig fri så sporrar det också till ett friare tankesätt.

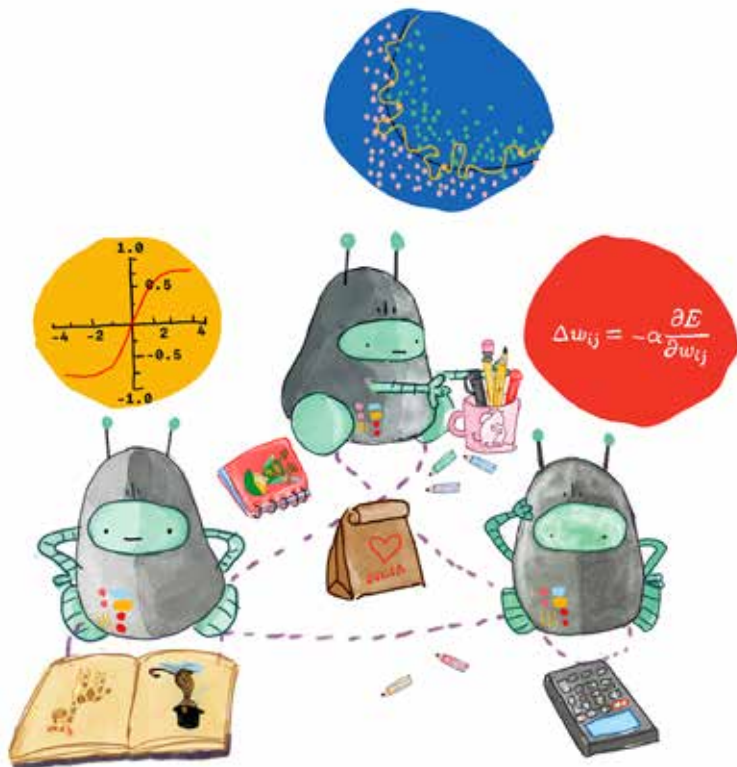
Hon tror även att framtiden för IT-branschen är tvärvetenskaplig.

– Det är viktigt att vid sidan av tekniken förstå hur hjärnan fungerar, och hur människor använder appar. Det finns många dimensioner att tänka på då man vill lösa problem.

HON VILL LOCKA FLER TILL ”MAGISK” PROGRAMMERING. Finländska **Linda Liukas** leder en global rörelse för att inkludera fler flickor och kvinnor i IT-världen. Själv föddes hennes dataintresse från en förälskelse i en amerikansk politiker.

– Jag var 13 och galet kär i **Al Gore**, dåvarande vicepresident i USA. Jag hade all den här tonårspassionen och energin och jag ville göra en hemsida för honom på finska. På den tiden fanns det inte Tumblr eller Facebook, så det enda sättet för mig att kunna uttrycka alla mina känslor var genom att lära mig HTML och CSS.

Liukas är idag författare och illustratör till *Hello Ruby*, en barnbok om datorernas

Linda Liukas har gjort barnböcker om kodning och den digitala världen.

”

Lärare spelar en stor roll i att förändra barns tankar kring IT-vetenskap.

värld, samt grundare till *Rails Girls*, en global rörelse med syfte att lära ut programmering till unga kvinnor. Hon tror på att skolor kan hjälpa till att fostra IT-nyfikenhet bland både pojkar och flickor.

– Lärare spelar en stor roll i att förändra barns tankar kring IT-vetenskap och att hjälpa dem se datorer som ett verktyg för att uttrycka idéer på samma sätt som man använder kriterier eller modeller.

Liukas är även med i styrelsen för Hive, en nyligen etablerad programmeringskola i Helsingfors som vill utbilda en ny data-generation på ett kreativt sätt.

– Det finns så många saker som gör Hive unikt. Du behöver ingen bakgrund i matte eftersom inträdesprovet baserar sig på ett logiktest tillsammans med en praktisk period. Det finns inga lärare, utan eleverna lär sig tillsammans. Schemat är projektbaserat och när du tar examen är du välkommen tillbaka för att fortsätta lära dig. Det här betyder att vår elevbas är väldigt bred, med en åldersspann på 17 till 56 år som representerar 20 olika länder.

Liukas säger att programmering ofta uppfattas som rigid, disciplinerad och enkelspårig, medan det enligt henne är ett mellanting av ”matematisk precision, skapande ingenjörskonst och språkpoesi”.

– Det finns många sätt att lösa ett problem. Man behöver kreativitet, mod och nyfikenhet för att utforska dessa idéer.

Själv har hon lekfullhet som en av sina värdegrunder.

– Alltför ofta tänker vi att programmering betyder att sitta framför en dator och offra lek, naturen och sociala upplevelser... Att leka utomhus var en stor del av min barndom och jag skulle inte vilja ta det från framtida generationer, men jag tror vi människor kan vara många saker på samma gång. Vi är inte binära som datorer. Och det betyder att barn kan leka i skogen men också fundera över hur det skulle vara om alla träd hade inbyggda sensorer. Eller lära sig att bygga en trähusmodell i ett CAD-program.

Liukas ser programmering som något magiskt och ”empowering”.

– Om författaren **Astrid Lindgren** sade att politik är för viktigt för att lämnas åt politikerna, då säger jag att teknologi är för viktigt för att lämnas åt teknologerna. ■

SFV

Med hjälp av Vännerna

KODNINGSKLUBBEN PÅ ÅLAND

Fokusområde: Fria bildningen och föreningslivet när fler.

Beviljat ändamål: Deltagande i teknik och kunskaps tävlingen First Lego League, kodning för ungdomar 11-14 år.

Bidragmottagare: Kodarklubben rf

Beviljat belopp: 2.500 euro

Tidsperiod: 1–12.2020

Förväntat resultat: En hobby som lockar barn och vuxna att skapa och utvecklas tillsammans, en viktig framtidskompetens. Tävlingen skapar mervärde och nya kontakter.

Vänskoleverksamhet stöds
av Svenska Nu och SFV

Ska vi bli vänner?

Text *Rabbe Sandelin*

Nätverket Svenska nu och Svenska folkskolans vänner startar läsåret 2021–2022 ett projekt för att sänka tröskeln för vänskoleverksamhet över språkgränsen. I projektet Ska vi bli vänner? kommer fem svensk- och fem finskspråkiga skolor att ingå ett vänskolsamarbete för att ta fram goda modeller för fungerande vänskoleverksamhet. Det mångåriga samarbetet mellan Norra Korsholms skola och Niittylahden koulu i Joensuu kommer att lyftas upp som ett lyckat exempel.

SFV:s sektorsansvarige för utbildning, **Niklas Wahlström**, säger att de nationella läroplanerna nog uppmuntrar skolorna till att bekanta sig med andra språkmiljöer i Finland.

– Det finns en del framgångsrika exempel på vänskoleverksamhet mellan finsk- och svenskspråkiga skolor, men tröskeln för att etablera kontakt över språkgränsen upplevs ändå rätt ofta som hög,

då det saknas etablerade strukturer och modeller. Nu svarar Svenska Nu och SFV på detta behov med ett gemensamt projekt.

Det finns inga formella regler för vänskoleverksamhet. Vänskoleverksamheten bygger på en överenskommelse om ett frivilligt samarbete mellan skolor, där målet är att stödja och lära av varandra.

– Samarbetet kan gälla ett specifikt projekt eller tema, men det är också vanligt

att man samarbetar kring öppna frågor som varierar från år till år. Ett lyckat vänskolsamarbete bygger på att hela skolan, både elever, lärare och ledningen, deltar i utbytet av kunskaper, erfarenheter och gemensamma arbetsinsatser mellan skolorna, säger Wahlström.

Till skillnad från projekt med utstakade start- och slutdatum pågår vänskolesamarbetet tills vidare, tills någondera eller båda parter drar sig ur samarbetet. Ett

FOTO: ISTOCK

bra vänskolesamarbete börjar alltid med en ömsesidig överenskommelse om samarbetets mål, metoder och verksamhet.

LYCKAT VÄNSKOLESAMARBETE MELLAN KORSHOLM OCH JOENSUU. Norra Korsholms skola och Niittyлахden koulu i Joensuu har redan många år utvecklat sin vänskoleverksamhet under devisen Tillsammans på två språk – yhdessä kahdella kielellä. Samarbetet

togs upp som ett gott exempel under Ska vi bli vänner-projektets inledande webinarium den 2 december.

Rektor **Robert Backman** från Norra Korsholms skola säger att för ett vänskoleprojekt skall lyckas måste det förankras ordentligt i lärarkåren, i skolornas ledning och ha engagerade lärare i båda skolorna.

– Vi började alltså med möten mellan lärare och rektorer för respektive skola,

för att planera strukturen på samarbetet och slå fast de innehållsmässiga delar som sedan skulle genomföras tillsammans med eleverna under läsåret, berättar Backman.

Elevsamarbetet genomförs i årskurserna 5–6. Alla elever har sin personliga kontakt i respektive skola. Aktiviteterna genomförs i en jämn rytm under hela året, med syftet att stöda förståelsen för varandras kulturer. →

Samling med skolornas elever.

– Under läsåret lyfter man i båda skolorna fram natur, kultur, idrott, musik, historia. Högtidsdagarna uppmärksammas i båda skolorna, till exempel Lucia och Svenska dagen i Niittylahti, och Kalevaladagen i Norra Korsholm. I samband med fester sjungs alltid sånger på den andra språkgruppens språk.

Lägerskolutbytet mellan skolorna utgör samarbetets höjdpunkt under skolåret, både för lärare och elever. Under fyra dagar jobbar Korsholmselevorna i grupper på skolan med språk, arbetsövningar, och genomför naturvandringar och besöker kulturella platser som Carelicum och den ortodoxa kyrkan tillsammans med elever från Niittylahti. I Korsholm besöker Joensuu eleverna bland annat Kvarkens världsarv, Österbottens museum Stundars, och Strömsö.

– I de här aktiviteterna är sammanlagt cirka 75 elever per gång involverade. Under samarbetets gång har hittills

sammanlagt cirka 400 elever med sina vårdansahavare och 30 lärare varit inblandade. Rätt så imponerande siffror om man tänker på att vi startade från noll.

Det var klasslärare **Matti Pussinen** från Niittylahten koulu som år 2015 tog initiativet till samarbetet genom att kontakta Norra Korsholms skola.

– Det tog inte lång stund så hade vi svarat ja. Matti och jag har ända sedan dess hållit kontakt nästan varenda vecka.

Från början slog vi fast att samarbetet måste vara enkelt och okomplicerat, utgående från de ekonomiska och personella resurser man har.

– Även möten med andra samarbetspartners än skolorna är en viktig del av vänskoleaktiviteterna. Hem och skolföreningen i Niittylahti, Hembygdsföreningen och Svenska klubben i Joensuu involverades från början, liksom Föreningen Pohjola-Norden och den ortodoxa församlingen i Joensuu.

Robert Backman och eleverna Emilia Söderman och Kasper Kammonen framför väggtavlan i skolan som synliggör samarbetet med Niittylahten koulu.

Inför vandringen i Koli

Karelska piråger med marthorna i Joensuu.

Vänskoleverksamheten får utöver SFV delfinansiering även av Svenska kultur-fonden, Liisi Wahls stiftelse, Förbundet hem och skola, Joensuu stad och Kors-holms kommun.

ENKELT OCH JORDNÄRA. – När man väl kommer igång märker man att det inte handlar om speciellt krångliga saker. Den grundläggande idén har varit att genom enkla och jordnära aktiviteter för elever i 11–12 års åldern skapa naturliga kontakter över språk- och kulturgränsen.

Sars-cov-2 epidemin påverkade naturligtvis samarbetet under våren 2020.

– Ett par planerade aktiviteter kunde inte genomföras fullt ut våren 2020. Samarbetet har av förklarliga orsaker varit mindre just nu, men de erfarenheter som den digitala skolvisa utvecklingen fört med sig under covid-perioden, kan vi dra nytta av framöver i samarbetet. ■

Under läsåret lyfter man i båda skolorna fram natur, kultur, idrott, musik, historia. Högtidsdagarna uppmärksammas i båda skolorna, till exempel Lucia och Svenska dagen i Niittylahti, och Kalevaladagen i Norra Korsholm.

Ska vi bli vänner?

- Svenska folkskolans vänner och Svenska Nu startar läsåret 2021–2022 ett projekt för att sänka tröskeln för vänskoleverksamhet över språkgränsen. I projektet kommer fem svensk- och fem finskspråkiga skolor att ingå ett vänskolesamarbete för att ta fram goda modeller för fungerande vänskoleverksamhet.
- Projektet startskott var ett webinarium i början av december där det mångåriga vänskolesamarbetet mellan Norra Korsholms skola i Korsholm och Niittylahden koulu i Joensuu lyftes fram.

Jämställdhets- och likabehandlingsarbetet
måste utgå från skollidarna:

Ekvalita ger ut bok som stöder och stärker förändringsarbetet

Text Rabbe Sandelin ~ Foto Kerttu Penttilä

Nu kommer fortsättningen på Ekvalitas normutmanande bok *Skapa plats*, som med teori, tips och övningar för ökad jämställdhet och likabehandling främst riktade sig till pedagoger.

– Den nya boken riktar sig skollidare på alla stadier, för att ge det redan pågående arbetet med jämställdhet och likabehandling i skolorna mer kraft och legitimitet, berättar Ekvalitas vd **Malin Gustavsson**.

I samband med att boken *Skapa plats* utarbetades delvis med pedagoger från olika skolor, blev det tydligt att det behövs en uppföljare. Gustavsson hade redan tidigare sett vid utbildningar eller hört om skollidare som ofta var frånvärande då frågor kring jämställdhet och likabehandling togs upp.

– Förändringsarbetet som finns inskrivet i läroplanerna drivs i vissa skolor snarare av enskilda lärare och eldsjälar. Temat diskuteras inte just alls i kollegiet, och det blir därför svårt att ställa upp konkreta gemensamma mål som senare kan utvärderas. Arbetet kan också stöta på direkt motstånd i lärarkollegier och då blir skollidarens frånväro extra markant.

Gustavsson säger att motståndet inte nödvändigtvis behöver vara medvetet.

– Det kan helt enkelt grunda sig kunskapsbrist eller felaktiga föreställningar om arbetets mål och tillvägagångssätt.

Eller rädslor och egna förlegade föreställningar när det gäller de här frågorna. Och även om det finns en ambition och en vilja, både hos personal och skollidare, kanske man helt enkelt saknar de konkreta verktygen.

Denna gång ligger fokus på skollidarna, och på stöd i ledarskapet för att arbetet med jämställdhet och likabehandling skall bli mer konkret och målinriktat.

– Arbetet för jämställdhet och likabehandling handlar kort om att fokusera på skolans uppdrag. Att alla i skolan skall känna sig respekterade och trygga i att vara sig själva, och i att kunna utveckla sin egen potential – att vara ”sitt bästa jag”. Vår erfarenhet är att det kluriga är hur vi tar detta till konkreti, i denna bok ligger därför fokus på ledandet i vardagen.

KONKRETISM OCH STÖD. Huvudskribenten för den nya boken är återigen ämnesläraren **Nina Blomberg**. Hon säger att en bärande idé med boken är att fokusera på själva ledandet av jäm-

ställdhet och likabehandlingsarbetet – men där hittas tips för hur motstånd kan bemötas.

– Denna gång ligger fokus på skollidarna, och på stöd i ledarskapet för att arbetet med jämställdhet och likabehandling skall bli mer konkret och målinriktat. Boken kommer att ge både tips på arbetsformer och konkreta verktyg. Vi vill komma ifrån punktinsatser och korta projekt som lätt uppfattas som extra arbete. Jämställdhets- och likabehandlingsarbete skall synas i skolans vardag, och vara ett tryggt stöd för att nå utbildningsmålen, säger Blomberg.

I tillägg till Blomberg jobbar även Gustavsson samt modersmåls lärare **Jacob Töringe** på boken. Arbetet startade med insamlandet av erfarenheter från tio rektorer men baserar sig också på många samtal med pedagoger från hela Svenskfinland. I skrivande stund sakgranskas och kommenteras manuset av tre skollidare från olika stadier samt flera sakkunniga inom området. Det hela skall efter skrivprocessen utmytna i en bok som teamet planerar att blir på cirka 50 sidor. Målet är alltså att hålla boken kort och koncist, berättar Blomberg.

– Vi vet att de flesta skollidare redan har mycket att läsa. Därför satsar vi på en tydlig och rak struktur där man fort kan slå upp vad man behöver veta mera om, men också hur arbetet konkret kan

Malin Gustavsson

Nina Blomberg

ledas i vardagen. Vi ger både oerfarna, men också de den längre hunna skolledaren möjligheter att utveckla sitt ledarskap i de här frågorna.

LANSERINGSEMINARIER. För att säkra större uppmärksamhet för boken planerar Ekvalita att lansera den i samband med seminarier eller webinarier i alla svenskspråkiga regioner inklusive Åland.

– På det sättet sänker vi tröskeln för att sätta igång med förändringsarbetet, då deltagarna förutom information även får möjlighet att utbyta erfarenheter och reflektera över sin roll i arbetet, säger Gustavsson.

Nina Blomberg poängterar att boken fås gratis i samband med seminarierna, och att den senare kan beställas gratis i Ekvalitas webbshop – endast postkostnaderna tillkommer.

– Vi strävar också efter att samla in kontaktuppgifter på dem som plockat upp eller beställt boken, så att vi senare kan utvärdera innehållet, hur boken använts, och hur effekterna av det konkreta arbetet i skolorna utfallit.

Till skillnad från boken *Skapa plats* kommer den nya boken att kunna läsas och tillämpas även i yrkesläroanstalter, berättar Malin Gustavsson.

– *Skapa plats* var mer riktad till pedagogerna i grundskolan och gymnasiet, eftersom yrkesskolornas verksamhet ser så annorlunda ut. Men rollen som skolledare är ganska likadan inom alla läroanstalter.

Gustavsson säger att alla skolledare, oberoende läroanstalt, befinner sig i samma situation: läroplanen skall uppfyllas. Och inte bara läroplanen, utan också lagen, inflikar Blomberg.

– Jämställdhets- och diskrimineringslagen är förstås lika för alla, och de lagarna gäller överallt, i all verksamhet. ■

Med hjälp av Vännerna

EKVALITA HANDBOK I JÄMLIKHET

Fokusområde: En verksamhetskultur som främjar jämlikhet och nytänkande.

Beviljat ändamål: En handbok för att öka och stärka ledandet av jämställdhets- och likabehandlingsarbete hos skolledare.

Bidragmottagare: Ekvalita

Beviljat belopp: 18 969 euro

Tidsperiod: 10.2020–12.2020

Förväntat resultat: Ett stöd för alla elev- och studerandegrupperns möjlighet till trygghet och korrekt bemötande i skolan.

Ekvalita

- Ekvalita ett företag som förmedlar kunskap om jämställdhet och likabehandling i många olika former till utbildningssektorn och till företag och organisationer.

- Ekvalita skapar workshops, utarbetar och genomför längre utbildningshelheter eller interaktiva föreläsningar och stöder planerandet och genomförandet av tema- och personaldagar. Ekvalitas utbildningsteam utgör ett eget team som erbjuder föreläsningar & workshops specifikt till utbildningssektorn.

Är den fria bildningen nyttig?

Den fria bildningen är både mångsidig och omfattande. Som finländare har vi möjlighet att ta del av det stora utbudet av kurser och bildningsaktiviteter som medborgarinstituten, studieförbunden och föreningarna ordnar. I ämnen som sång och musik, hantverk, konst, språk, gymnastik och träning samt datateknik. Årligen deltar 700 000 – 800 000 finländare i dessa aktiviteter.

Men - under årtionden har den fria bildningen brottats med synlighet, legitimitet och status. Man har haft utmaningar med att tydligt formulera det man står för, det man gör och motivera varför man gör det man gör. Representanterna för fältet har använt sig av deviser såsom någonting för alla, låga trösklar och nära dig för att marknadsföra verksamheten. Kritikerna har lyft upp enskilda exempel ur kursutbudet och formulerat frågor såsom: vilken är den samhällsliga nyttan med kurser i pepparkasbakning, sju olika yogaformer eller Instragram?

Jag har själv under åren utövat den konstruktiva provokations svåra konst, genom att fråga rektorerna för medborgarinstituten: Var finns det enorma lagret av porslinsmålade kaffekoppar och fat, som producerats de senaste två årtionden på kurserna i era institut? Och citerat en av Jakobstads Arbets före detta rektor, som på 1990-talet formulerade den fria bildningens idé och syfte enligt följande: Att få skratta på skattebetalarnas bekostnad! Den håller än idag.

Nöje och nytta är komplexa fenomen. De opererar på flera nivåer, får olika uttrycksformer i olika sociala sammanhang. Jag är princip emot att tänka fri bildning i termer av direkt nytta. Friheten i den fria bildningen omfattar enligt min mening frihet från ett enkelspårigt nyttotänkande. Som vuxenpedagog måste jag lita på människans vilja och behov att växa, hans intresse att utveckla sig själv. Genom hela livet. Till sammans med andra människor.

Finlandssvenskarna är flitiga i att engagera sig i den fria bildningen. Och man har kunnat konstatera, genom vetenskapliga studier, att detta har en gynnsam effekt för identiteten, delaktigheten och livskvaliteten. Begreppet socialt kapital har använts för att förstå hur växelverkan, delaktighet och gemenskap utgör en resurs, som är både till nytta och nöje. För individen och för de sociala sammanhang hen är delaktig i.

Kollegan, professor Jyri Manninen på Östra Finlands universitet har forskat i effekten av de resurser som skattebetalarna satsar i fri bildning. Och kommit fram till att de medborgare som deltar i fri bildning belastar social- och hälsovård i mindre uträkning än genomsnittsmedborgaren. De är i större utsträckning aktiva inom frivilligverksamhet. Och skapar ett samhällsligt mervärde. Som inte kan räknas i euron.

Petri Salo

PETRI SALO ÄR PROFESSOR I VUXENPEDAGOGIK MED LIVSLÅNGT INTRESSE FÖR DEN FRIA BILDNINGEN.
FOTO: PETRI SALO

”

Friheten i den fria bildningen omfattar frihet från ett enkelspårigt nyttotänkande.

Elever mötte barnboks författare via stor bildskärm

Text Camilla Lindberg

I november besökte barnboks författaren Michael Wiander ett klassrum i Ekenäs. Hamstrar, bitande hundar, superhjältar och en frågechat dök upp under lektionen. Konceptet med virtuella författarbesök blev en ny erfarenhet på Barnens och de ungas Bokkalas.

Den här hösten blev också *Barnens och de ungas Bokkalas* i Ekenäs tvungna att hitta på alternativa lösningar. Det här berodde först på de rådande restriktionerna gällande covid-19.

På kort varsel fick man försöka omvandla de fysiska författarbesöken som länge hört till kärnverksamheten, och prova på alternativet med virtuella författarbesök.

Konceptet påminde för övrigt om tidigare år då cirka 2500 elever fått ta del av olika författare som besökt grundskolorna och gymnasier.

Den stora skillnaden var att författarna i år syntes på storbildsskärm i klassrummet. Interaktiviteten löste man genom en tillhörande chat där eleverna kunde delta och ställa frågor till författaren.

LIVFULL DISTANSLEKTION. På svenska dagen den sjätte november fick årskurs 4 i Seminarieskolan i Ekenäs ett virtuellt besök av den rikssvenska barnboks författaren **Michael Wiander**. Han är upphovsmannen bakom äventyrsserien *Dexter Olsson*, och kommer ursprungligen från Ekenäs.

Under en livfull och inspirerande lektion hann han ge en överblick av böck-

FOTOGRAFIER: ANNA-LENA SÖDERLUND

ernas tillkomst och karaktärer, samt den bakomliggande skrivprocessen som många gånger kan vara tung.

Bland annat fick eleverna veta att en del av böckerna skrivits inne på toaletten, tillsammans med hamstern.

– Jag skriver om det jag älskar och är nyfiken på. Mitt bästa tips är att om du vill bli författare så ska du skriva om det du älskar. Det svåraste är alltid att komma igång. Så mitt råd är att du helt enkelt ska börja skriva.

PEDAGOGISK SYNVINKEL. Författaren Michael Wiander som under sin karriär som barnboks författare redan hunnit träffa cirka fem tusen barn i rikssvenska skolor, höll även ett öga på elevfrågorna som dök upp i chatten. Dem besvarade han muntligt.

Hur lång är du? Vilken är din favoritfärg? Hur länge tar det för dig att läsa en 600-sidors bok?

– Tja, kanske en månad om det inte är min egen.

Genom färgglada inspirationskartor, fotografier på sina barn **Luba** och **Marcus**, samt andra pratglada inlägg gjorde författaren allt för att fånga elevernas uppmärksamhet. Men hur lyckades det rent pedagogiskt? För klassläraren **Ann-**

Inspirationskarta

FOTO: CAMILLA LINDBERG

” Mitt bästa tips är att om du vill bli författare så ska du skriva om det du älskar.

Mari Fagerholm i Seminarieskolan var konceptet en helt ny erfarenhet.

– Det var en väluppbyggd helhet med intressanta sidoteman som alldeles säkert väckte intresse hos de elever som var intresserade av just de teman han nämnde, till exempel matlagning, säger hon.

Däremot tenderade det fyrtiofem minuter långa virtuella besöket att bli i längsta laget för eleverna. Att följa med på en stor skärm är ansträngande och kräver sin koncentration även för en vuxen åskådare.

– Det är klart att fysiska författarbesök är bättre på alla sätt, men det här var absolut ett bättre alternativ än att helt lämna bort författarbesöken, säger Ann-Mari Fagerholm.

BEHOV AV KOORDINERING. Författarbesöken arrangerades rent tekniskt med hjälp av Läscentrums Gotomeeting plattform samt Zoom för de utländska gästerna.

Totalt erbjöd arrangörerna ett fyrtiotal digitala författarbesök i Raseborgs olika skolor. Övriga författare som besökte kalaset virtuellt var Axel Åhman, Jenny Lucander, Tove Virta, Wilma Möller, Sanna Vuori, Yvonne Hoffman, Hanna Ylöstalo och Dan Höjer.

Från arrangörshåll är man nöjd med årets arrangemang.

– Det har fungerat överraskande bra även om det inte kan jämföras med fysiska besök. Det har också krävts mera koordinering från arrangörshåll. Men i stället för att avboka allt ville vi testa

så här i år, säger Annette Ström som var producent för *Barnens och de ungas Bokkalas*. ■

Med hjälp av Vännerna

BOKKALASET I EKENÄS

Fokusområde: Bärkraftiga modeller för kulturverksamhet

Beviljat ändamål: Arrangerandet av bokkalaset

Bidragmottagare: Ekenässällskapet r.f.

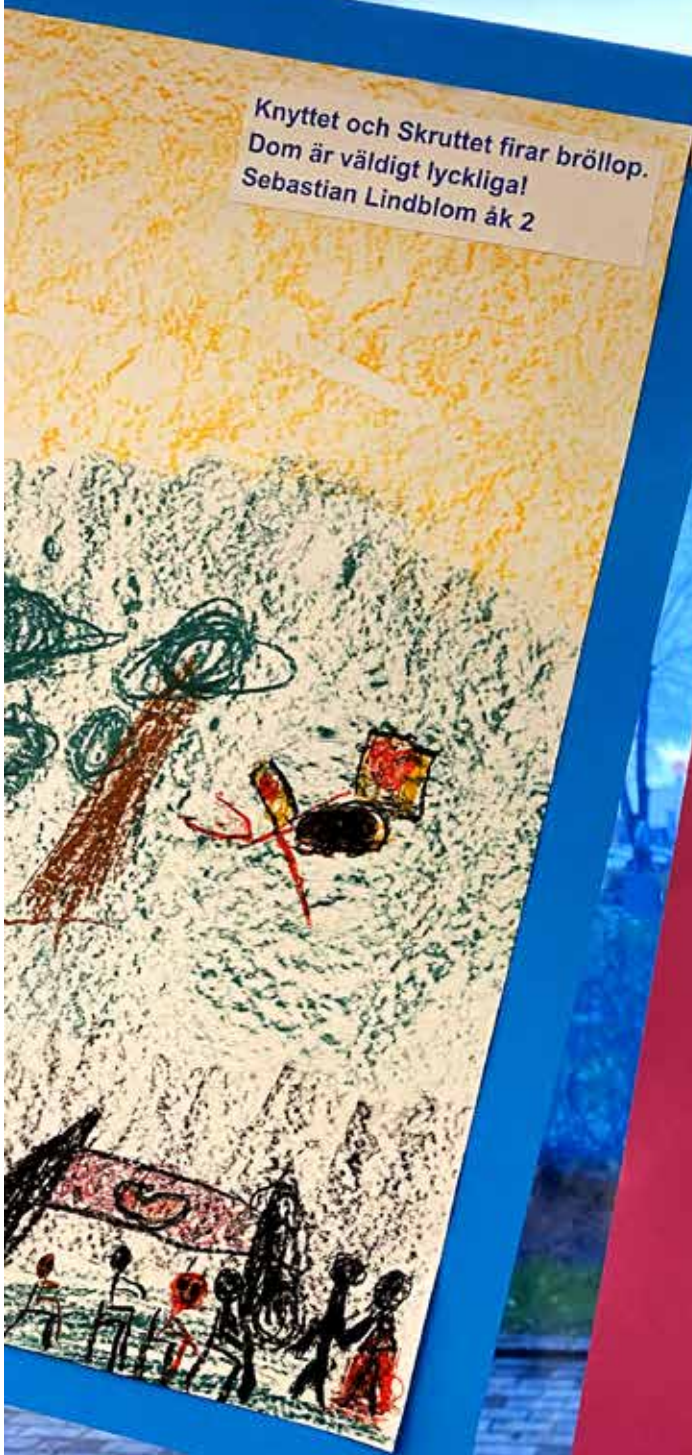
Beviljat belopp: 2 000 euro

Tidsperiod: 01.2020–12.2020

Förväntat resultat: Inspirera och uppmuntra till läsning av finlandssvensk och nordisk litteratur

Knyttet och Skruttet firar bröllop.
Dom är väldigt lyckliga!
Sebastian Lindblom åk 2

Jag har målat en regnbågs-himmel för
att jag tycker om färger.
Färgerna gör mej glad!
Emma Kauppi åk 2

Snälla hjältar-tävlingen lever vidare

Text *Jonna Frankenheuser*

I början av hösten 2020 lanserade SFV tillsammans med några samarbetspartner rit- och skrivtävlingen Snälla hjältar. Tävligen riktade sig till den grundläggande utbildningen, och närmare 200 bidrag skickades in till tävlingen. I Kirjala skola i Pargas och Grännäs skola i Borgå blev tävlingen en del av en större kreativ helhet.

Tävlingen *Snälla hjältar* kom som på beställning för oss!

I åk 5 och 6 i Grännäs skola inledde vi genast vid skolstart ett större ämnesövergripande temaprojekt kring mumin och **Tove Jansson**. Främst med anledning av att muminrollen fyller 75 år, men också på grund av att en del av eleverna i vår skola kommer från Pellinge skärgård, som var så viktig för Tove Jansson. Dessutom är skrivlust ett av skolans tyngdpunktsområden detta läsår.

Vi jobbar med muminböckerna i stort sett i kronologisk ordning. Vi ville börja från början, så att vi dels kan följa hur muminrollen förändras såväl utvändigt som invändigt, dels är det spännande att följa hur och i vilken ordning de olika figurerna introduceras i berättelserna.

Vår första skrivuppgift kombinerade vi med en bildkonstuppgift. Alla elever tecknade en figur från Mumindalen och skrev sedan en personbeskrivning till figuren. Det var en omtyckt uppgift. Vår andra skrivuppgift var *Snälla hjältar*. Vi hade då kommit så långt i vårt projekt att vi kunnat konstatera att det är väldigt

Grännäs skola hade mumin som övergripande tema i årskurs 5-6.

lätt att känna igen sig själv i figurerna i Mumindalen och att berättelserna gör en varm om hjärtat då de utstrålar så mycket empati, tolerans och värme. Tävligen

ledord var lägligt just empati. Eleverna upplevde att uppgiften var utmanande, eftersom de hade rätt fria händer att utforma den som de ville, men samtidigt var det ett aktuellt och angeläget tema. Till näst ska vi börja skapa egna serier med utgångspunkt i muminserierna. Vi kommer också att undersöka vad som händer när en muminberättelse blir film. I tillvalsgruppen för drama håller vi på med en dramatisering av *Granen*.

Parallellt med muminberättelserna lär vi oss om Tove Jansson, hennes liv som författare och konstnär. Vi har också läst in oss på Gloschols fyr, som eventuellt stått som förbild för muminhuset. När vi började forska om fyren råkade det sig inte bättre än att sjöbevakningsstationen på Glosholm precis blivit till salu, så nu följer vi noga med vad som kommer att hända. Tänk om man kunde bygga upp fyren igen! I musiken har vi sjungit Tove Janssons sånger och visor. Vi kommer att göra höstakvareller inspirerade av *Höstvisan*. Vi har läst i dagstidningen om den nya *Tove*-filmen, om de nya muminmuggarna, som tillverkas i Borgå och om muminutställningar. Projektet engagerar eleverna och många elever →

Clara Lehenbergs målning premierades i tävlingen.

kan berätta roliga anekdoter om Tove Jansson från hennes tid på Pellinge. Flera elever känner till exempel till grottan på Pellinge, som det lilla djuret Sniff hittar i *Kometen kommer*. Allt detta bidrar till att projektet känns både levande och meningsfullt.

Vi lär oss inte bara om Mumin och Tove Jansson, utan samtidigt får vi ta del av vår närhistoria och kulturhistoria. Eleverna dokumenterar och samlar allt de producerar i en egentillverkad tempärm. Tove Janssons produktion är mångfasetterad och en enorm skattkista att ösa ur. Från början var tanken att mumintemat enbart skulle behandlas i åk 5 och 6, men projektet gav ringar på vattnet, så nu har hela skolan jobbat med Mumin i någon form. Skolan deltog också i *Read Hour*. Arbetet med mumintemat kommer att spänna över hela läsåret och vi drömmer om att kunna avsluta vårt projekt med en utfärd till Klovhårn i vår.

Marisol Båge i åk 6 har målat bilden Ynk.

Utställning i Pargas stadsbibliotek

Årskurs 1–2 i Kirjala i Pargas skola deltog tidigare i höst i rit- och skrivtävlingen Snälla hjältar. Eleverna fick rita eller måla en bild utgående från boken *Vem ska trösta Knyttet* av **Tove Jansson**, som lästes högt i klassen. Uppgiften var att illustrera en lycklig stund i berättelsen eller en lycklig stund i sitt eget liv som de blev påmind om då de lyssnade till högläsningen. Då eleverna var färdiga fick de skriva och berätta vad de hade illustrerat.

Clara Lehenberg i årskurs 1 premierades i tävlingen.

I samband med tävlingen skrev eleverna tillsammans dikten Hjältedåd.

Alla 16 konstverk som producerades i Kirjala skola blev en utställning i Pargas stadsbibliotek under november månad. Eleverna fick själva göra utställningen. Förutom alla konstverk fanns det en beskrivning av tävlingen och en gästbok, där alla besökare fick skriva sitt namn.

Text: Christine Skogman

Hjältedåd

Hjältedåd är
att trösta någon
att säga snälla saker till andra
att vara snäll mot andra
att hjälpa andra
att tänka på andra
att lyssna på andra
att vara snäll mot sina syskon
att säga stop till någon som gör något dumt
att plocka skräp
att vara snäll mot djuren
att vara snäll mot naturen
att hjälpa naturen
att hjälpa hela vår jord

Dikten blev till då eleverna i årskurs 1–2 i Kirjala skola tillsammans funderade på hurudana saker snälla hjältar gör.

FOTO: MARJA-LIISA ARVIDSSON

Clara Lehenberg

Tre frågor till Clara Lehenberg som premierades i tävlingen

Vad tyckte du tävlingens tema?

Jag tyckte om temat i tävlingen. Det är viktigt att vara snäll och vänlig mot andra människor.

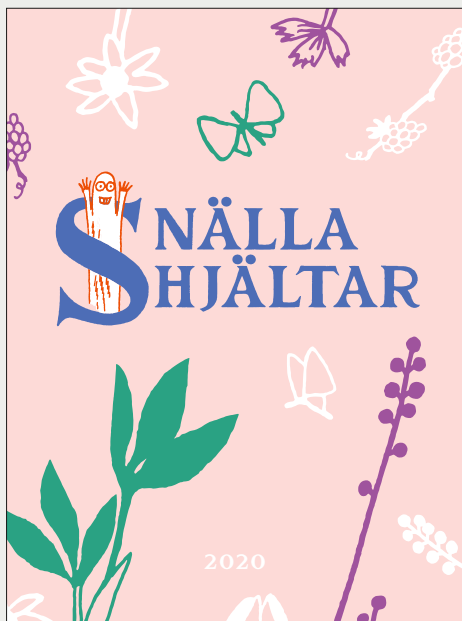
Hur känns det att bli uppmärksammad för dina åsikter om goda egenskap och goda förhållanden mellan människor?

Det känns bra att bli uppmärksammad för just min bild som jag målat. Jag fick tårar i ögonen då hela klassen applåderade och gratulerade mej då vi tagit del av resultatet. Alla i klassen hade ritat/målat väldigt fina bilder.

Vilken uppmaning vill du skicka till andra barn och unga vad gäller sätt att leva eller att vara tillsammans?

Till andra barn vill jag säga att det är viktigt att komma överens med varandra.

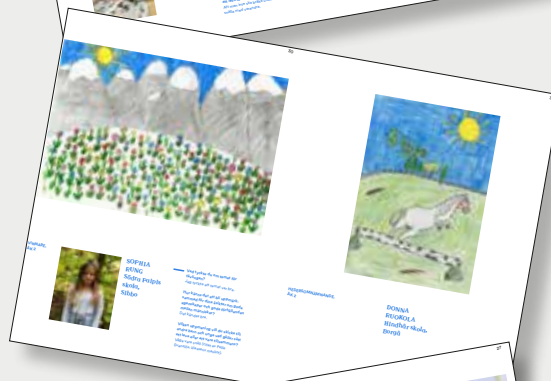
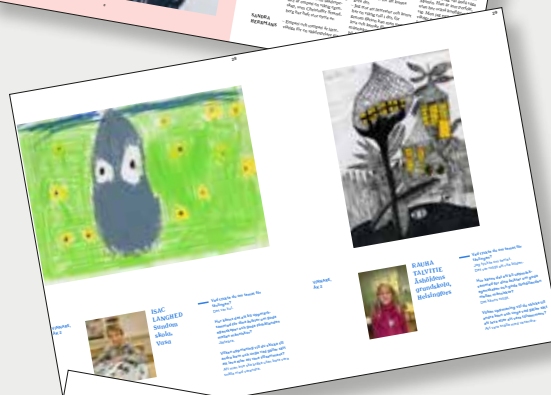
Rit- och skrivtävlingen Snälla hjältar

- Ny tävling som arrangerades 20.8–18.9.2020.
- Riktade sig till årskurs 1–9 i den grundläggande utbildningen.
- Årskurs 1–2 sände in teckningar eller målningar, årskurs 3–9 sände in textbidrag.
- Bidragen baserar sig på en berättelse ur en Muminbok.
- Tävlingsens ledord är empati.
- Syftet med tävlingen är att stärka barns och ungas intresse för läsning, och öka förståelsen för diversitet, altruism och gemensamt ansvar.
- Tävlingen arrangerades av SFV i samarbete med Svenska modersmålslärarföreningen rf, Förlaget M, Moomin Characters och Barn- och ungdomsstiftelsen.
- En bok med de vinnande bidragen och intervjuer med frontfigurer i tävlingen utkom den 30 november.

Beställ Snälla hjältar- boken!

I Snälla hjältar-boken finns alla premierade bidrag samlade. Alla skolor som deltog, och alla elever vars verk premierades, har fått boken per post. Andra intresserade kan beställa ett exemplar av boken kostnadsfritt från SFV. Beställ boken:

www.sfv.fi/snallahjaltar

En och annan undervisningsminister

Jag träder i undervisningsministerns ställe. Skolorna är upppochner. Jag finns mitt bland alla papper och sätter dem i ordning och alla tycker om mig. Jag besluter själv om statliga frågor.

En lågstadielklass har uppmanats redogöra för hur en ministers tillvaro kunde te sig.

Min strävan under de senaste månaderna att tömma den lägenhet där jag bott i drygt femtio år har stadigt avbrutits av uppdykande urklipp, anteckningar, egna och elevskriverier mm. Enklast skulle det vara att låta allt försvinna i de svarta sopsäckarna, men det lyckas inte. Jag läser och jag minns och dagarna går. Mycket handlar om skolan och så som världen ser ut i dag är det mindre än någonsin likgiltigt vad som händer på det hållet. Här kan en undervisningsminister spela en betydande roll, men den ena är inte den andra lik.

Jag stöter på ett urklipp där en nybliven statsminister förklarar att det viktigaste kriteriet för hans val av undervisningsminister var kön och boningsort. Under sådana premisser kan det i värsta fall gå som en klasskamrat till föregående elev bekymrat föreställde sig. Så här alltså: *Om jag skulle bli undervisningsminister skulle jag inte veta vad jag ska göra. Jag skulle sitta på min stol. Och ingen kan förmå mig att fara någon annanstans än hem.*

Eller kanske så här: *Om jag vore undervisningsminister skulle jag göra en sådan lag att skolorna skulle få ordentlig potatis och så skulle jag åka på en inofficiell resa till Honolulu.*

I ett av mina urklipp redogörs för hur en ung framåtsträvande politiker "avancerat" från undervisningsminister till trafikminister. Visst kan man i den nya rollen åstadkomma en del liksom också stöka till det ordentligt, men till dagstidningarnas presentation av bytet av ministerium som ett avancemang ställer jag mig tveksam.

En annan undervisningsminister, som konstigt nog själv jobbat som lärare, präglar sorgglöst ett begrepp som lever sitt eget liv långt efter att hon slutat syssla med politik. Vem har inte hört uttrycket Pakkoruotsi ?

Befriande är det att höra dagens unga undervisningsminister galant och dessutom klokt och genomtänkt besvara frågor på vilket språk som helst. Jag tänker på en före detta minister från samma ministerium, som för några år sedan ville avskaffa svenskan som obligatoriskt ämne i skolorna. Motiveringen var att han inte tyckte att ämnet var roligt då han själv var skolgosse. Trots att han antagligen aldrig skulle erkänna det offentligt misstänker jag att han innerst inne gärna skulle vara på samma nivå vad gäller språkkunskaper och bildning, som sin efterträdare.

Men som i de flesta sammanhang är det bara att konstatera att ibland är det roligt och ibland är det tvärtom. En lågstadielev får sista ordet:

Jag blev minister. Det var min lyckodag. Jag fick gå på olika fester i fina kläder och omfamna idrottare. Sedan skulle jag gå på jobb. Ministerns arbete är inte alltid lätt, då folk inte lyder. Det är inte lätt att bestämma över alla lärare. Jag vet inte hur länge jag orkar vara minister.

Anna Lena Bengelsdorff

HAR VERKAT SOM LÄRARE I HISTORIA, SAMHÄLLSLÄRA OCH NATIONALEKONOMI VID FLERA SKOLOR I HELSINGFORS.

”

Ministerns arbete är inte alltid lätt, då folk inte lyder.

Föreningsresursen upprätthålls av SFV:s studiecentral och här hittar du fakta, tips, råd och svar på frågor gällande olika aspekter av föreningsliv i Svenskfinland. www.foreningsresursen.fi

Stefan Andersson

FÖRENINGSEXPERT

Vilda västern i föreningslivet?

”S tyrelsen säger under föreningsmötet att det försvunnit pengar ur föreningen, men att allting ändå är i sin ordning. Föreningens verksamhetsgranskare vill inte undersöka saken, utan säger att hen litar på styrelsen och inte granskar desto mer”. ”Kallelsen till föreningens höstmöte kom i lokaltidningens föreningspalt dagen före mötet”.

Ovanstående exempel på problem med påföljande frågor om vad som är rätt och hur man skall agera, kommer med jämna mellanrum till Föreningsresursens frågespalt. Också i massmedia får vi rätt ofta läsa om oegentligheter i föreningar. Pengar försvinnas, föreningar grundas enbart för olagliga insamlingar, styrelsen beviljar förmåner åt sig själv och kassören vill inte visa bokföringen. Frestelsen har blivit för stor för den som har hand om pengarna.

På basen av de kontakter jag fått under min tid på Föreningsresursen och SFV, bedömer jag att det förekommer en del bedrägerier inom föreningar som sedan tystas ner. Vi har fått många samtal från olyckliga styrelseledamöter om ekonomiska oklarheter.

Om det uppdagas något ekonomiskt brott av enskilda personer i en förening kan man ju tycka att det bara är att kontakta polisen. Här finns dock en hake. I en förening är det styrelsen som är ansvarig för föreningens ekonomi, också gällande övervakningen av dem som sköter ekonomin. Om styrelsen och verksamhetsgranskarna lamslår sin övervakningsplikt kan den anses medskyldig till eventuella brott och till och med bli ersättningskyldig. Se § 39 i föreningslagen. Insikten av detta leder ofta till att saken tystas ner eller görs upp i godo inom föreningen. Förstås vill också föreningen tänka på sitt rykte.

Jag vill ändå tro att största delen av våra föreningar sköter sig på ett ärligt sätt och efter bästa förmåga. Det blir förstås en del formella fel, särskilt i föreningens beslutsfattande och förvaltningen. Föreningsmöten kallas och genomdrivs kanske på ett sätt som kan vara emot föreningens stadgar eller kanske också föreningslagen. Dessa fel behöver inte vara olagliga utan är mest klandervärda. Ett beslut som är fattat emot bestämmelserna i stadgarna kan anses lagligt om ingen inom 3 månader klandrar beslutet i rätten. Särskilt nu i pandemitider har många föreningar flexat i tolkningen av sina stadgar.

Problem med Skatteförvaltningen, bokföringsbestämmelser och personalförvaltningen är också vanliga i föreningslivet. Det finns många lagar och bestämmelser – det är helt enkelt svårt för en föreningsfunktionär att känna till allt. Jag vill dock påminna om att okunskap inte är en giltig orsak till att agera på fel sätt. Föreningsresursen och SFV försöker här hjälpa till med att informera och ordna kurser om föreningsbyråkratin.

För att försöka minimera missbruk i föreningar är det viktigt att föreningens styrelse ordnar och övervakar verksamheten på ett tillförlitligt sätt. Det ska alltid finnas flera personer som har insyn i penningtrafiken. Också verksamhetsgranskarna bör ha tillräcklig kunskap för att granska föreningen. Varningsklockorna skall alltid börja ringa om den ekonomiansvariga inte vill visa siffrorna och kommer med undanflykter. Var inte rädd för att ställa så kallade dumma frågor om det är något du inte förstår i föreningens ekonomi och förvaltning. Det kan ha en avgörande betydelse.

§ 2 ENLIGT SFV:S STADGAR

Svenska folkskolans vänner rf:s syfte är att främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden.

**MEDLEMMAR I UNDERSTÖDS-
FÖRENINGEN FÖR SFV PER 25.11.2020**

6872_{st}

MEDLEMMAR I SFV PER 25.11.2020

420_{st}

SFV:S FONDER

420_{st}

**ANTALET KURSER SOM ORDNADES
2019 I SAMARBETE MED
SFV:S STUDIECENTRAL**

913_{st}

REGIONVIS:

ÖSTERBOTTEN 472 kurser
ÅBOLAND 84 kurser
NYLAND 357 kurser

ANTALET DELTAGARE I KURSER

18 619 personer

ANTAL CIRKLAR

44 st., 440 deltagare

UTBILDNING, KULTUR OCH FRI BILDNING

SFV främjar utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland.

Vi har delat in vårt arbete i fyra sektorer: utbildning, kultur och bibliotek, fri bildning och SFV:s studiecentral.

Inom varje sektor har vi fokusområden, behov eller utmaningar i samhället, som vi ringat in baserat på forskning och fakta. Vi beviljar bidrag för projekt som är i linje med våra fokusområden.

UTBILDNING

Övergripande mål

Vi jobbar för att varje individ utvecklar kompetenser som behövs för framtiden.

Fokusområden

- En verksamhetskultur som främjar jämlikhet och nytänkande
- Högklassig språkpedagogik och språkmedvetenhet

Läs mer om fokusområdena inom sektorn utbildning: sfv.fi/utbildning

KULTUR OCH BIBLIOTEK

Övergripande mål

Vi verkar för en bärkraftig finlands-svensk kultur som engagerar och inspirerar.

Fokusområden

- Bärkraftiga modeller för långsiktig kulturverksamhet
- Kompetensutbyte mellan kulturinstitutioner

Läs mer om fokusområdena inom sektor kultur och bibliotek: sfv.fi/kulturochbibliotek

Ansök om bidrag: sfv.fi/bidrag

FRI BILDNING

Övergripande mål

Vi verkar för en tidsenlig och relevant fri bildning som stärker individer och berikar samhället.

Fokusområden

- Fria bildningen och föreningslivet när fler
- Bildning som ligger i tiden
- Professionella organisationer

Läs mer om fokusområdena inom sektorn fri bildning: sfv.fi/fribildning

SFV:S STUDIECENTRAL

Övergripande mål

Vi verkar för ett vitalt föreningsliv som stärker identiteten och demokratin, och gynnar ett aktivt medborgarskap.

Fokusområden

- Civilsamhället som viktig bildningsaktör
- Professionella organisationer

Läs mer fokusområdena inom SFV:s studiecentral: sfv.fi/studiecentralen

LÖPANDE ANSÖKNINGSTID

Vi har löpande ansökningstid för våra allmänna bidrag. Du kan ansöka om bidrag för projekt som har verksamhet under tidsperioden 2020–2021.

Mer information: www.sfv.fi/bidrag

MEDLEMSKAP I SFV

Kom med i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner! Medlemskapet kostar 15euro/år. Som medlem får du SFV-magasinet, SFV-kalendern (SFV:s årsbok), och som ny medlem en bok ur SFV:s skriftserie. Dessutom får SFV-medlemmar rabatt på böcker från Schildts&Söderströms.

Adressförändringar.

Meddela oss din nya adress via www.sfv.fi/medlem per e-post sfv@sfv.fi eller ring 09-6844 570.

DONATIONER OCH TESTAMENTER

Vill du vara med i vårt bildnings- och kulturarbete? Din donation hjälper oss att fortsättningsvis stärka utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland.

Kontakta kanslichef Johan Aura, johan.aura@sfv.fi eller 040-3559 935.

BILD: THE ASTRID LINDGREN COMPANY / INGRID VANG NYMAN

Text *Tove Fagerholm*

KVINNOR MED LYSKRAFT

Biografiläsning: Att få backstagepass till en annan människas liv.

(Annika Bengtsson)

En biografi har, när den är som bäst, ett människomöte på djupet som syfte. Biografen kan tillåta intensiva möten oberoende av tid och rum.

Norman Mailer hävdar att de flesta biografier är sminkning i ord. Då syftar han främst på självbiografen, men en beundrande biograf kan också ägna sig åt ordsminkning. Biografen kan vara så överväldigad av en livsgärning att människan bakom gärningen hamnar i bakgrunden. Ibland kan det också vara svårt att nå fram till människan, om det rör sig om en förtegen person med få blottor i rustningen kring självet. Ibland förfaller biografen också till rent skvaller, utan att för den skull komma den avporträtterade in på livet. För att glappa över bristen på personligt material kan biografen tillgripa spekulationer och rena fantasier.

För att en biografi ska ha äkta läsvärde krävs pålitliga fakta, inlevelseförmåga och en språklig rikedom som gör människoskildringen rättvisa. Det krävs klarsyn i kombination med ett genuint intresse och respekt för biografins huvudperson.

Jag tycker mig se en verklig renässans för biografen just nu. Den ena briljanta biografen efter den andra har under

de senaste åren kommit ut på marknaden. De flesta av dem handlar om män. Många av dem har jag läst, och det har inneburit rika människomöten men också omvärderingar. Tillgång till tidigare okända källor har spridit ett nytt ljus över de avporträtterade, hemligheter har yppats, personporträtten har fått större komplexitet, också svagheter och mörker lyfts fram. Beundran tillåts inte överskugga objektiviteten. Framför allt har de moderna biograferna avhållit sig från att lägga sina egna ord och tankar i en annan människas mun. Biografins huvudperson får föra sin egen talan. Istället för att spekulera säger de rent ut att de inte vet hur det verkligen förhåller sig.

Allt man kan önska av en god biografi har jag funnit i tre böcker om tre svenska kvinnor med alldeles speciell lyskraft:

- **Anna-Karin Palm:** *Jag vill sätta världen i rörelse. En biografi över Selma Lagerlöf.* 2019
- **Fatima Bremmer:** *Ett jävla solsken: En biografi om Ester Blenda Nordström.* 2017
- **Jens Andersen:** *Denna dagen, ett liv. En biografi över Astrid Lindgren.* Översättning från danska **Urban Andersson.** 2015

Anna-Karin Palm. FOTO: MOA KARLSSON/ALBERT BONNIERS FÖRLAG. Selma Lagerlöf. FOTO: ATELJE JAEGER, 1922/MÅRBACKASTIFTELSEN.

Selma Lagerlöf 1858–1940. Som den första kvinnliga Nobelpristagaren (1909) har Selma Lagerlöf fått en särställning i svensk litteraturhistoria. Men vilken bild har vi av henne i dag? Angår hon oss, lever hennes verk, lönar det sig att bli bekant med henne?

Anna-Karin Palm (författare, förlagsredaktör, kulturjournalist) har företagit sig att måla om det lagerlöfska porträttet med många färger på sin palett. Hon fann den allmänrådande bilden av en blid sagotant begränsade och lite förklenande. Istället målar hon fram en kvinna med starkt självförtroende, med otrolig drivkraft och målmedvetenhet, en kvinna som konsekvent sätter skrivandet som centrum för sitt liv.

Läsaren får också möta en varm och trofast väninna som i sina många brev ger prov på sprudlande humor och avväpnande självironi.

Den lilla halta damen visar sig också besitta en styrka och ett mod som inte förknippas med blida sagotanter. Hon dristar sig till att med visionär kraft bryta med det realistiska berättandet som dominerade 1880-talet. Hon satsar hela sin berättarkonst på att vara otidsenlig då hon för in fantasin, romantiken och det direkta tilltalet från en närvarande berättare i sina böcker.

Hon är trogen sin inre vision att skriva så att hon kan läsas av alla. Hon vill inte skriva bara för kultureliten, utan för det arbetande folket, för barn och varför inte också för gamla tanter.

Hon söker djupt i sin själ och använder ärligt det hon hittar där. Hon ville sätta världen i rörelse med sina berättelser. Ursprungligen var det Sveriges största poet hon ville bli, inte utan saknad inser hon att prosan passar hennes unika berättarröst bättre.

Att barndomshemmet Mårbacka gick förlorat är den stora sorgen i hennes liv, men kanske samtidigt en befrielse. När hon förlorade sin barndomsvärld blev det ännu viktigare för henne att berätta om den världen. Hon måste omskapa Mårbacka till en inre mytologisk plats som blir en flödande inspirationskälla.

Det är en oerhörd revansch när hon kan köpa tillbaka Mårbacka och återta det som männen i hennes familj hade slarvat bort. Hon kunde återupprätta familjens heder och anseende i trakten.

Anna-Karin Palm visar hur rikt och nyskapande Selma Lagerlöfs författarskap är. Det kan fortfarande inspirera filmskapare och pro-

ducenter av tv-serier. Med varsam modernisering av språket kunde romanerna och novellerna också finna nya läsare. Här finns något för varje smakriktning: spänning med vålnader och spöken, det gåtfulla och oförklarliga, dårskap, förälskelse, generationskamp, religiös ruelse, längtan bort och längtan hem...

Personligen tycker jag att det etiska budskapet har ett ärende till vår tid: Allt är inte tillåtet. Man måste bära konsekvenserna av sitt handlande.

Generationer av läsare har sina egna lagerlöfska favoriter. För mig är *Dunungen* inte bara den första kärleksberättelse jag läst, det är också den finaste beskrivningen av en framväxande förälskelse i svensk litteratur.

Min mor älskade *Gösta Berlings saga*, som nog är den mest originella debutromanen på svenska.

Det stora eposet *Jerusalem* är inte bara en storslagen berättelse om en bondeätt, den bygger också på dokumenterad verklighet.

Och vilken svensk roman skildrar faderskärleken innerligare än *Kejsaren av Portugalien*? →

Selma Lagerlöfs betydelse som förebild och inspiration för skrivande kvinnor kan inte överskattas. Till exempel den blivande Nobelpristagaren **Nelly Sachs** har vittnat om hur mycket hon älskade att läsa Lagerlöf.

Hon träder fram som en slags gudmor för alla skrivande kvinnor i Sverige, säger Anna-Karin Palm.

Ester Blenda Nordström 1891–1948. Med hjälp av brevsamlingar och dagböcker tecknar **Fatima Bremmer** ett lyskraftigt porträtt av den banbrytande journalisten Ester Blenda Nordström. Boken belönades med Augustpriset 2017 och blev den mest säljande Augustvinnaren i fackboksklassen någonsin. *Dagens Nyheter* skriver: Fatima Bremmers

bok gör Ester Blenda Nordström levande igen, vilket är en kulturgärning att vara tacksam över.

För mig var det ett möte med en person jag inte ens hört talas om.

Ester Blenda beskriver sig själv som en flicka med skärt hår och gula tänder. Brodern **Fritiof** kallade henne ”ett jävla solsken” på grund av systemens enerverande glada humör. Det var en flicka det sprakade och gnistrade om. Helst hade hon velat vara pojke.

Hon började arbeta som volontär på *Stockholms Dagblad* nyss fyllda 20 år. **Elin Wagner** var en av hennes förebilder och de skulle snabbt bli goda vänner.

Snart fick hon erbjudande om fast tjänst vid *Svenska Dagbladet* där hon skrev under signaturen Bansaj, det japanska seger- och stridsropet. Den undersökande journalistiken tog rejält fart när hon under en månad 1914 tog tidig semester för att arbeta som piga på en bondgård. Den arbetserfarenheten blev först en reportageserie och sedan boken *En piga bland pigor*.

Framgången med boken tillät den unga journalisten att leva just så äventyrligt och okonventionellt som hon ville. Hon körde motorcykel, rökte pipa och trotsade alla normer som begränsade kvinnornas liv. Ständigt var hon på jakt efter nya utmaningar.

Första maj 1915 tillträdde Ester Blenda tjänsten som nomadlärare i Kårtjevuolle sommarviste. I skolkåtan undervisade hon 14 samebarn som var mellan 7 och 15 år gamla. På hösten återvände hon till Stockholm och hennes

erfarenhet av sameliv samlade hon i boken *Kåtornas folk*. Boken blev en bästsäljare och översattes snabbt till tyska och engelska.

Hundra år senare kom boken ut i nytryck och skördade beröm som socialreportage och kärvt romantisk vildmarksprosa. Nyutgivningen har dock ifrågasatts på samehåll med anmärkningen att boken dryper av kolonialism och är genomsyrad av den då rådande ”lapp-ska-vara-lapp-politiken”.

Under senhösten 1917 var livsmedelsbristen speciellt svår i finska Lappland och en svensk kommitté tillsattes för ”det hungrande Finland”. Man beslöt att sända en person med lokalkännedom och kunskaper i finska för att utforska hjälpbehovet. Vem kunde vara lämpligare än Ester Blenda? I mars 1918 reste hon över gränsen vid Pajala. Hon fortsatte med skidor och såg de svältdrabbade byarna. I en artikel till *SD* väddade hon om nödhjälp. En betydande hjälpsändning mottogs i Kolari kyrkoby och en andra i Muonio.

Ester Blenda närde en dröm om att bli bonde. Hon sade upp sig från *Svenska Dagbladet* och började studera lanthushållning. Hon klarade av de krävande lantbrukarstudierna och hann också skriva en flickbok om sin egen uppväxt och drömmen om att bli självförsörjande bonde. Boken *En rackarunge* kom ut hösten 1919 och Ester Blenda hyllades som nyskapande flickboksförfattare. Så småningom blev det en hel serie böcker om rackarungen. I en avhandling 2011 visar **Eva Wahlström** att det finns paralleller i språk och handling till både *Pippi Långstrump* och *Emil i Lönneberga*. Också som författare är Ester Blenda en pionjär.

Äventyrslusten lade sig inte. Inspirerad av **Evert Taube** begav sig Ester Blenda iväg till Sydamerika där hon tog sig över Anderna på en mulåsnas rygg.

Nästa projekt var luffarliv i Nordamerika. Hon vandrad, liftade och tjuvåkade i godsvagnar. Upplevelserna dokumenterades i reportageboken *Amerikanskt 1923*. Den blev årets största boksuccé.

Via Hawaii och Japan styrde Ester Blenda sedan kosan till Kamtjatka, där hon gifte sig med den upptäcktsresande entomologen **René Malaise** för att få ansluta sig till hans forskningsexpedition. Den stora kärleken var det inte fråga om och äktenskapet skulle upplösas några år senare. Ester Blenda fick göra nytta som stillbildsfotograf, hundspannsförare och hushållerska. Hon bidrog också till gruppens ekonomi som likfotograf. Ibland var det ont om mat och klimatet var hårt, men de tre svenskarna tillverkade sprit efter eget recept, bjöd generöst på dryckjom och blev populära i byn Kijutji, där festerna avlöste varandra.

Efter ett och ett halvt år återvände Ester Blenda ensam till Sverige och skrev en reseskildring om Sibirien, *Byn i*

Fatima Bremmer FOTO: HELEN KARLSSON

Ester Blenda Nordström. FOTO: WIKIPEDIA

vulkanens skugga. Hon hade haft problem med hälsan en längre tid. Det visade sig vara tbc, som behandlades under en åtta månader lång sanatorievistelse. En mera svårbotad vana efter Sibirienäventyret var hennes tilltagande alkoholkonsumtion.

Vid fyllda 40 år blev fick hon sitt första egna hem på arrendegården Bjurnäs, där hon bodde med två hundar, två katter och en gris. Magsmärtorna dödade hon med alkohol och kakor innehållande opium. De äventyrliga reportageresorna hade brutit ner hennes hälsa. Hon var inte så stark som hon var kaxig sade vännen **John Landqvist**. Självt skrev hon en kaxig liten dikt:

*Jag brände mitt ljus från båda håll
jag brände det natt och dag
men jag ångrar ej en sekund därav
fast nu det lyser mig ner i min grav*

Ester Blenda Nordström dog vid 57 års ålder i sviterna av en lunginflammation.

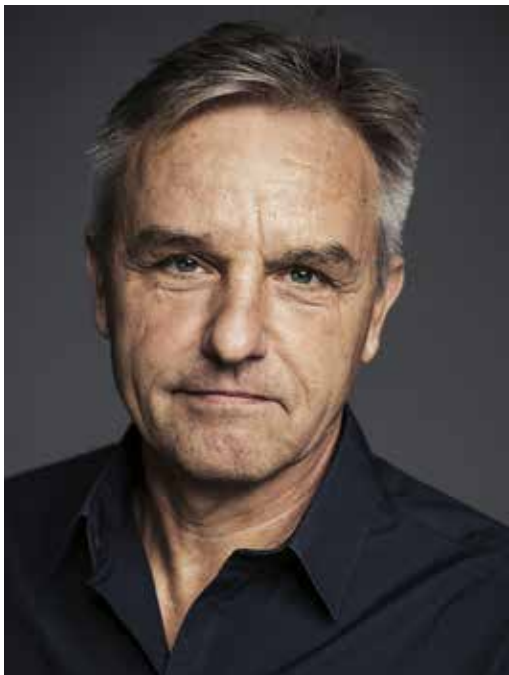
Astrid Lindgren 1907–2002. Det enda jag åstadkommit här i världen är en massa påhitt. Så anspråkslöst uttalar sig Sveriges största gåva till barnboksvärlden i självbiografin *Mina påhitt 1971*. Astrid Lindgren fräste upp som ett fyrverkeri med *Pippi Långstrump* 1945 och stjärnregnet fortsatte att falla så länge hon levde.

En jämn ström av nytgåvor når fortfarande bokhyllorna överallt i världen. Varje år utkommer också nya bilderböcker baserade på Astrids påhitt. Finns det någon som inte läst, hört eller sett några av hennes påhitt?

Samlingen med Astrid Lindgrens originalmanuskript i Kungliga biblioteket blev 2005 uppsatt på Unescos världsminneslista. Hennes hem på Dalagatan 46 i Stockholm har bevarats intakt och är tillgängligt för besökande grupper, Astrid Lindgren och Småland pryder den svenska 20-kronors sedeln. I Tegnérlunden i Stockholm och i Filmstaden i Solna finns Astridskulpturer. På Stortorget i Vimmerby står hon staty och Källa Astrid sorlar på barndomsgården Näs.

Där ser man vad som kan uppstå av en massa påhitt, om de är världsbäst!

Jens Andersens stora Astridbiografi bygger på en mängd aldrig tidigare publicerade brev, dagböcker och fotografier samt på samtal med dottern **Karin Nyman**. Här tecknas ett finstämt porträtt av det livshungriga flickebarnet, den oskyldiga och sårbara unga journalisten och den unga modern som ständigt längtar efter sitt barn. Vägen till berömmelse och ekonomiskt oberoende är lång och stenig. Den djupa livserfarenhet hennes böcker genomsyras av har varit dyrköpt. Fantasins regnbåge har vält sig över alla svårigheter och en sprudlande glädje och lekfullhet har burit henne över sorgerna.

Jens Andersen. FOTO: NORSTEDTS/ROBIN SKJOLDBORG. Astrid Lindgren. FOTO: JACOB FORSELL / ASTRID LINDGREN AKTIEBOLAG

Vad är då hemligheten bakom hennes unika tilltal?

Själv svarar hon: Att man minns sin barndom väl, hur man kände, tänkte och pratade när man var barn.

”Hennes tonfall är grönskande vitalt, kvickt och kavat samtidigt som hon ömt och vådande rör vid hemliga strängar hos läsaren,” skriver **Vivi Edström** i sin Astrid Lindgren-bok *Vildtoring och lägereld* 1992, i nyutgåva 2020.

Astrid skyggar inte för det smärtsamma och svåra, inte för ensamheten och döden, ingenting som är viktigt i livet ska vara tabu i barnlitteraturen. Döden kommer alltid att finnas, ingenting varar för evigt. Alla behöver ibland gråta och förskräckas. Barn kan finna styrka och kraft i insikten om sin ensamhet. Alla behöver också få skratta och känna sig så oövervinnerliga som man bara kan bli när man bejakar fantasins kraft.

Astrid litar på barnens fantasi, deras förmåga att föreställa sig det som inte är. Hennes böcker stimulerar fanta-

sin och gör läsaren lycklig. Det behövs lyckligare människor för att skapa en värld som det går att leva i, säger hon.

Det behövs också lyckliga kor, hävdar djurrättsaktivisten Astrid.

När är hon själv som lyckligast?

Fullt lycklig är jag nog bara när jag skriver, jag menar inte under en speciell skrivperiod utan bara just i de ögonblick då jag verkligen skriver.

Stridbar var hon hela sitt liv. Politikerna fick lov att huka sig när Astrid tog bladet ur munnen, på äldre dar blev hon också miljöaktivist och förkämpe för fred samt filantrop. Framför allt stred hon ändå för barnbokens status och för barns och ungas rättigheter.

Denna dagen, ett liv, var hennes livsmotto.

Vad som inte är livets mening vet jag. Att samla pengar och pryglar och grejer, att leva kändisliv och fina upp sej på damtidningarnas kändissidor, att vara så rädd för ensamhet och tystnad att man aldrig hinner i lugn och ro tänka efter: Vad gör jag med min korta stund på jorden?

Nya biografier över kvinnor med lyskraft

Ulrika Gustafsson
Min ljusa stad. Sally Salminen, livet och litteraturen 2019

Ann Heberlein
Arendt: Om kärlek och onska 2020

Johanna Holmström
"Borde hålla käft" - en bok om Märta Tikkanen 2020

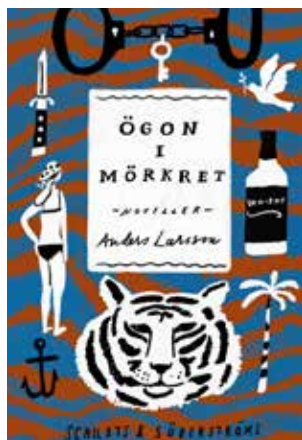
Ulrika Knutson
Den besvärliga Elin Wägner 2020

En vettig julklapp till var och en

TUA FORSSTRÖM
**En kväll i oktober
rodde jag ut på sjön**

ANDERS LARSSON
Ögon i mörkret

AAPO ROSELIUS
& TUOMAS TEPORA
Kampen om den svenska jorden

SIV STORÅ
De oerhörda orden

OTTO DONNER
De levande och alla de döda

KARIN ERLANDSSON &
PETER BERGTING
Nattexpressen

Alla SFV-medlemmar får hela
45 % rabatt på allmän litteratur!

Gå till vår nätbokhandel på litteratur.sets.fi
Du får rabatten med kampanjkoden Aktie123

SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND (SLS)

AMERIKAMINNEN
 ÅTERVANDRARE OCH INVANDRARE
 BERÄTTAR

Ann-Marie Ivars
 ISBN 978-951-583-507-9
 324 sidor, inbunden, illustrerad
 Cirkapris 28 euro
 Köp i Vetenskapsbokhandeln
 i Helsingfors (tiedekirja@tsv.fi,
 +358 9 635 177) eller beställ via SLS
 (info@sls.fi, +358 9 618 777).

■ I Amerikaminnen berättar trettio sydösterbottningar om hur de i början av 1900-talet bröt upp och sökte lyckan på andra sidan Atlanten. Väl framme präglades vardagen av hårt arbete, osäkerhet och sjukdomar men här finns också berättelser om stora äventyr, sammanhållning och solidaritet landsmän emellan. Boken bygger på intervjuer med både återvandrare till Finland och invandrare i USA och Kanada.

SAGOR I URVAL

Zacharias Topelius (utg. Hanna Kurtén)
 ISBN 978-951-583-510-9
 149 sidor, inbunden, illustrerad
 Cirkapris 20 euro
 Köp i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors
 (tiedekirja@tsv.fi, +358 9 635 177) eller
 beställ via SLS (info@sls.fi, +358 9 618 777).

■ Sov du lilla videung, Lasse liten och Hallonmasken har sjungits och lästs av generationer i hela Norden. Zacharias Topelius var banbrytande som författare för barn och den som på svenska etablerade barnlitteraturen som ny konstform. I Sagor i urval får nitton klassiska sagor, visor och dikter en nytolkning genom fantasifulla illustrationer av Ninni Kairisalo. Med inledning av Olle Widhe.

SANDELIN MEDIA

BLAND ANNAT OM JEDER

Carl Fredrik Sandelin
 Pris: GRATIS (pdf)
 Ladda ner helt gratis (pdf) på
 www.sandelinmedia.com

■ En flicka hittas drunknad vid plagen på en badort och ringarna som sprider sig i det lilla samhället färgar av sig även på huvudpersonen, en journalist som sommarjobbar som redaktör på ortstidningen. Carl Fredriks Sandelins psykologiska studie flyter fortfarande på lika nyansrikt som då boken första gången kom ut år 1953. Boken fungerar som fristående prolog för Håkan Westös action-thriller Något om Jeder.

**ALICE OCH WILHELM -
 EN VIBORGSKRÖNIKA**

Carl Fredrik Sandelin
 ISBN 9789526861845
 288 sidor, inbunden 23×25 cm.
 Riktigt illustrerad. Pris: 35 euro
 Köp på www.sandelinmedia.com,
 men skynda dig, upplagan är
 snart slut.

■ Alice och Wilhelm Hackman levde då engagemang och allmännyttig verksamhet ansågs naturligt och nödvändigt. Alice (1850–1930) var i 43 år ordförande i Fruntimmersföreningen i Viborg och beskrevs av samtiden som de värnlösa och svagas varma beskyddarinnor. Wilhelm (1842–1925) arbetade för sociala och ekonomiska förbättringar – både som ledare för det Hackmanska bolaget och som liberalt sinnad kommunal- och lanttdagsman. Boken skildrar även Viborg genom seklerna, och några närstående viborgsfamiljers tid i staden.

LABYRINTH BOOKS AB

MERA MARKNAD - MINDRE DEMOKRATI

OM DEMOKRATINS MINSKADE UTRYMME
PÅ DEN FRIA MARKNADEN

Axel Rappe

ISBN 978-952-5986-35-8

64 sidor

Pris 20 e

Köp i bokhandeln eller direkt från Labyrinth
Books Ab <http://www.labyrinthbooks.fi/>

■ Axel Rappe fokuserar i sin nya bok på den ideologi som långt har påverkat politiken under de senaste fyra decennierna, nyliberalismen. En bok om konsekvenserna av den förda ekonomiska politiken och dess inverkan på demokratin.

CARL GUSTAF MANNERHEIM

-SPJUVERN SOM BLEV MARSKALKEN AV
FINLAND

red. Björn Stenbacka

ISBN 978-952-5986-23-5

137 sidor

Pris 25 euro

Köp i Bokhandeln eller direkt från förla-
get www.labyrinthbooks.fi

■ I boken "Spjuvern som blev Marskalken av Finland" får vi lära känna Mannerheim med hjälp av 100 anekdoter och berättelser. Vi får följa honom från Villnäs till Ryssland och tillbaka till Finland. Det finns berättelser från städer och orter som till exempel Helsingfors, Hangö, Vörå, Jakobstad, Vasa och S:t Michel, men också från Sankt Petersburg, Stockholm och Lausanne.

LITORALE

FRIHAMN

Leo Löthman

ISBN: 978-952-7224-16-8

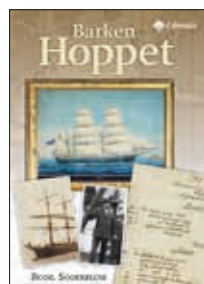
213 sidor

Inbunden

Rek. pris: 31,80 euro

Köp i bokhandeln eller på
www.litorale.fi

■ Frihamn är den avslutande, fristående romanen i en trilogi och följer Himlen över Helvetinjärvi (2015) samt Stationsbackan och havet (2017). Frihamn beskriver de gyllene decennier efter kriget då författaren växte upp och då allting ännu tycktes gå mot det bättre. Inom den åländska sjöfarten blev överraskande och ymniga penningflöden möjliga när färjetrafiken inleddes 1959 med synnerligen enkla flytetyg och anläggningar. Det var en Klondyketid när alla slags skorvar sattes i trafik och jungmän om kvällen cyklade upp till bankens nattfack med sedelfyllda plastkassar.

BARKEN HOPPET

Bodil Söderblom

ISBN: 978-952-7224-27-4

165 sidor

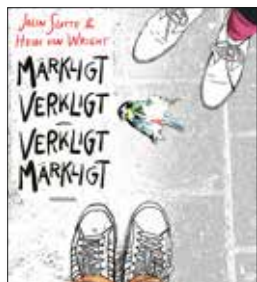
Rikligt illustrerad.

Rek. pris: 36,20 euro

Köp i bokhandeln eller på
www.litorale.fi

■ När Kimitobarken Hoppet på våren 1910 nästan oigenkännlig bogserades bort från hemviken, lämnade hon ingen förlust – i alla fall ingen penningförlust – bakom sig. Hon hade varit ett välseglande fartyg, snabb och stark, lydig och tålig. Hon hade tagit sig fram i såväl stiltje som storm. Hon hade korsat Atlanten ett otal gånger, hade setts lossa och lasta i hamnarna i fyra världsdelar, seglat i Ishavet mer än en gång och varit inne i Indiska Oceanen. Bodil Söderblom har skrivit en mångsidig berättelse om Hoppet, dess resor, lastning och lossning, dramatiska händelser ombord och i hamnarna.

MARGINAL

**MÄRKLIGT VERKLIGT -
VERKLIGT MÄRKLIGT**

Jolin Slotte & Heidi von Wright

ISBN 978-952-69076-3-5
80 sidor, häftad
Cirkapris 17 euro
Köp i bokhandeln eller via boklund.fi
eller marginalrf.fi

■ Under två års tid har Jolin Slotte och Heidi von Wright tillsammans, men på distans, skrivit små historier om stora personligheter. Resultatet blev en rolig, men också allvarlig och lite skrämmande samling med 38 kortnoveller och illustrationer av von Wright.

VOX AMORIS

Eva-Stina Byggmästar

ISBN 978-952-69076-4-2
80 sidor, häftad
Cirkapris 19 euro
Köp i bokhandeln eller via boklund.fi
eller marginalrf.fi

■ I diktsamlingen Vox Amoris gestaltar Eva-Stina Byggmästar en möjlig hemkomst. Vad är ett hem? Är hemmet ett språk? Vem bestämmer vem du ska vara? Vem applåderar våra livsval - den som väljer att älska - den hjärtat, kärleken väljer ut åt oss, tvingar oss att följa till vägs ände och längre än så?

GUNILLA MALM

**UGGLANS SÄTT ATT FLYGA
GÖR TYSTNADEN SYNLIK**

DIKTER

Gunilla Malm

ISBN 978-952-94-1297-6
70 sidor, häftad
Pris 15 euro
Köp på www.boklund.fi

■ Att läsa och skriva är att utforska tillvaron. Sagor och dagböcker försätter oss i tillstånd där gränsen mellan dröm och verklighet blir oskarp. Så kan vi hantera ensamma upplevelser. Det djupt personliga blir allmängiltigt och gemensamt. Poesin försöker förena rytm, färg och belysning i ett komprimerat uttryck. Fåglar och fjärilar hittar in i texterna och flyger i mörker och bländande ljus.

DEN ENSAMMA VÄGEN

DIKTER

Gunilla Malm

ISBN 978-952-94-3620-0
75 sidor, häftad
Pris 18 euro
Köp på www.boklund.fi

■ Boken är en lågmäld lovsång till kärleken, barnen och konsten, till minnena som lagras i oss och naturen som omger oss. Gunilla Malm tilldelades andra pris i Solveig von Schoultz-tävlingen 2020. Den ensamma vägen är hennes tredje diktsamling.

STARABOOKS

MÄNNISKANS SAMHÄLLESAMHÄLLSTEORI: HELHETER, DELAR OCH
TOLERANSOMRÅDEN

Ragnar Stara

978-952-69507-0-9
370 sidor inbunden
Pris 77 euro
Köp på www.starabooks.com

■ ”Vad är ett samhälle?” Frågan är försåtlig. Svaret blir svävande. Samhällsvetenskapen ger ingen definition, men varje vetenskap baserar sig på en definition. Jag svarar utifrån en tillämpning av Uuno Saarnios helhetsbegrepp och toleransområden. Det ger en ny syn på samhället och en uttydning av helhetsbegreppet, bl.a. ”helheten är mer än summan av delarna.”

KJELL EKSTRÖM

MÅLAR-GABRIELOCH DEKORATIONSMÅLNINGARNA
PÅ MICKELS I GODBY

Kjell Ekström

ISBN 978-952-99015-9-3
48 sidor, häftad.
Pris: 21 e
Beställ från författaren
kjell.ekstrom@aland.net

■ Boken berättar om den från Österbotten till Åland inflyttade målaren Gabriel Ivars (1845–1912) nyupptäckta väggmålningar. Boken är rikt illustrerad och ger en god inblick i Ivars dekorationskonst.

FOTO: WIKIPEDIA/WHITEDR4AGON /CC BY-SA 4.0

Kan du Svenskfinland?

Av *Jesper von Herten*

- 1 Föddes 1936 i Nykarleby, dog sommaren 2020, debuterade med diktsamlingen Kraft och tanke, vann Finlandiapriset med verket Jär. Vem efterfrågas?
- 2 Svenska dagen firas som bekant den 6 november, men vad kallas dagen i Sverige?
- 3 Vad hette den berömda hushålls- och trädgårdsskolan som Fanny Sundström grundade i Karis år 1908?
- 4 Vilken är den gemensamma titeln för bland annat följande personer: Sara Ray, Anna-Kajsa Edström, Ellen Husberg och Anna-Charlotta Thibblin – för att nämna några?
- 5 Vad hette den legendariska finlandssvenska TV-serien från 1993 som handlade om elever och lärare i en högstadieskola?
- 6 Ett hurdant djurhuvud finns på Sibbo kommunvapen?
- 7 Vad heter det bridgeliknande kortspelet som vunnit terräng framför allt i svenska Österbotten?
- 8 Vart går man om man i Helsingfors går till Lillan?
- 9 Vilken allmännyttig förening grundades av Vilhelm Grefberg år 1882?
- 10 I vilken stad finns universitetsfastigheten Academill?

1. Gösta Ågren / 2. Gustav Adolfsdagen / 3. Högvalla seminariet / 4. Finlands Lucia / 5. 16
6. Varg / 7. Pido / 8. Lilla Teatern / 9. Svenska folkskolans vänner / 10. Vasa

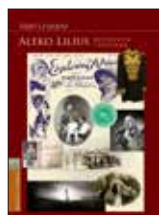

FOTO: UNSPLASH/SUNG JIN CHO

I SFV:s biografiserie över finlandssvenskar som inte får glömmas bort hittar alla något intressant att läsa!

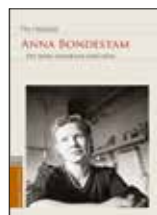
Victor
Westerholm

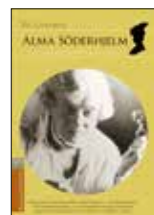
Aleko
Lilius

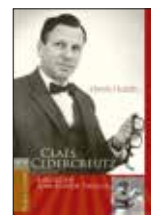
Eirik
Hornborg

Anna
Bondestam

Alma
Söderhjelm

Claës
Cedercreutz

Algot
Niska

Valdemar
Nyman

Erik
Cainberg

Helena
Westermarck

Hilma
Granqvist

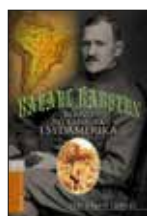
Johannes
Klockars

Martin
Wegelius

Sigrid
Schauman

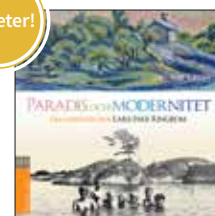
Rafael
Karsten

Evy
Björkman

John
Rosas

Jan-Ivar
Lindén

Nyheter!

Böckerna är ypperliga gåvor!

Alla SFV-biografier finns i lager. Läs mer, beställ och köp på www.boklund.fi. Fråga också efter böckerna i bokhandeln!

